26րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7135 27 ՅՈՒՆԻՍ 1909 ՇԱԲԱԹ 10 Juillet 1909 26me Année N° 7135

"ԱՐԵՒԵԼՔ,,
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՂԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80	Ղ.ռ.
» » վեցամսեայ	45	»
Գաւառներու համար տարեկան	100	»
» » վեցամսեայ	60	»
Օտար երկիրներու համար տարեկան	25	Ֆր
» » վեցամսեայ	13	»

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ

10 PARAS

آرەولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌كین بویاجیان
درعلیه غلطه

AREVEEK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՆՈԹԵՐ

Յարութիւն Պատրիարքին շուրջը. — Երէցեան-Ղեւոնդեան հարց. — Մեռելներէն փաստ.— Գ. Նորատունկեանի շուրջը:

Ազգ. ժողովը, իր յառաջիկայ ուրբաթ գումարելիք նիստին մէջ, հաւանաբար կը լուծէ Երուսաղէմեան հարցերուն գոնէ մէկը, ան որ կապ ունի Յար. Պատրիարքի անձին հետ:

Ինչպէս յայտնի եղաւ նախորդ ուրբաթ, ժողովականներէն մէկ մասը, ան որ անձերէ աւելի՝ հարցովը պիտի զբաղի, Պատրիարքին ստորագրութեամբը ներքեւ կատարուած գործողութիւնները աչքի առջեւ ունենալով, պիտի ջանայ եզրակացնելու թէ Նորին Սրբազնութիւնը, իր տարիքին յառաջացումովը, հասած ըլլալու է բնականաբար այնպիսի վիճակի մը ուր մարդկային միտքն ու մարմինը իրենց ըրածին, թողածին ա՛լ պատասխանատու չեն: Հռոմայեցիները, իրենց բանաստեղծներուն համար, երբ կ'անցնէր աշխոյժի և եռանդի տարիքը, լաւ խօսք մը ունէին.— փոխանակ պարզապէս հասկցնելու թէ խնայեցէ՛ք ձեր փառաւոր անցեալին, կ'ըսէին. «Ա՛լ քակեցէ՛ք ձիերուն երասանակները»: Յար. Պատրիարքի գործունէութեան համար, հասած ու անցած է այդ տարիքը. պէտք է քակել ձիերուն երասանակները: Երեսփոխանութեան այդ մասը ձեռք քաշել պիտի տայ Սրբազանին և նշանակէ Տեղապահ մը՝ վանքին անկերպարան վիճակին դարման մը ըլլալու համար:

Ուրիշ մաս մը, որ մեր մէջ, չգիտեմ ինչպէս և ինչո՞ւ համար, ճանչցուած է արդէն Երէցեան-Ղեւոնդեան պաշտպան կուսակցութիւն, հակառակ փաստերով զինուած, պիտի ջանայ ապացուցանել թէ Պատրիարքը իր ուժերուն բոլոր թարմութիւնը կը պահէ, գիտակ է իր ըրածին ու թողածին: Ու այդ պատճառաբանութիւնով պիտի եզրակացնէ թէ բոլորովին անտեղի է ժամավաճառ ըլլալ Պատրիարքի հարցով մը. մանաւանդ որ, կ'ըսէ, Չնքուշցի Աւետիսը, վանքէն դուրս վտարուելէ ետքը, մնացեալը գտած է իր անդորր խաղաղութիւնը, և գործերը կը քալեն իրենց բնական ընթացքովը:

—Վանքը կործանման մէջ է, կ'ըսեն առաջինները:

—Վանքը կեանք առնելու սկսած է, կը պատասխանեն միւսները:

—Պարտք պարտքի վրայ կը դիզուի օրէ օր, կ'աւելցնեն անոնք:

—Պարտքերը կը հատուցուին, կ'ըսեն ասոնք:

—Գաղտնի կերպով հողերը կը ծախուին, թանկագին հնութիւններ ձեռքէ կ'ելլեն, կը շարունակեն չեզոքները:

—Տարապարտ վախ մըն է ատ, կ'առարկեն պաշտպանները, ամէն բան իր տեղն է, հսկող ձեռքերու տակ:

—Զատկի օրերուն 1500 ոսկինոց ձեռագիր Աւետարան մը գողցնել տրուած է, կամ աւելի ճիշդը վերցուած է ուխտաւորներու եռուզեռքի այդ օրերուն մէջ, որպէս զի կորուստին հետքը փնտռելու պէտք չունենան, և մարսելն ալ դիւրին ըլլայ:

—Սո՛ւտ է, բոլորովին սուտ, ինչպէս որ ասկէ առաջ իբրեւ սուտ հերքուեցաւ Կիլիկիա տարուած ուրիշ ձեռագիր Աւետարան մը, աւելի թանկ արժէք ունեցող:

—Այո՛, Աւետարանը փնտռուելու ատեն, կաթուղիկոսական Մաշտոցին գողութիւնը մէջտեղ ելաւ:

Այդ ու այդպիսի կարգ մը առարկութեանց մէջ, որոնք կարկուտի պէս պիտի տեղան՝ զիրար չեզոքացնելու, ժողովը ճամբայ պիտի բանայ ու հանի ուղղադատ եզրակացութեան մը:

Ինծի համար կայ բան մը որ անհերքելի է իսպառ.— Յար. Պատրիարքին հակառակ դիրքը որ անօրակելի պիտի ըլլար եթէ ձիերուն սանձը քակելու ժամը հնչած չըլլար արդէն: Հմայեակ Սրբազան շա՛տ գուրգուրալից է դէպի Նորին Սրբազնութեան ալեւորիկ անձնաւորութիւնը. փոքր աննպաստ դիտողութիւն մը անոր մտքի ու մարմինի մասին՝ թունդ կը հանէ զինքը, ու այնքան յառաջ կ'երթայ որ ինքզինքը կ'առաջարկէ անձնուիրաբար երթալ Ս. Յակոբեանց վանքը ու հաշտարար ճամբով մը գտնել միջինը՝ փրփրուն, մրմռացող կիրքերու մէջ: Իր առաջարկութենէն դատելով, Սրբազանը այժմէն վստահութիւն ունի Միաբանութեան մէջ գտնելու սիրալիր ընդունելութիւն մը, այն Միաբանութեան մէջ՝ որ սուրի և ատրճանակի սպառնալիքով ճամբու դրաւ Կեդր. Վարչութեան հոգեւոր ու աշխարհական քննիչ պատուիրակները:

Վարչութեան սխալը եղած էր ճիշդ պատուիրակութիւն ղրկել փոխանակ հաշտարար պատուիրակութեան: Կամ թէ սապէս ըսենք, մեր պատուիրակութեան գործը ըլլալու էր երթալ ծեփել ամէն բան, կերողին կերածը, առնողին առածը, գողցողին գողցածը հելալ ընել ամէնքին: Այն ատենը, կ'ըսեն, Վարչութեան պատուիրակութիւնը կ'ընդունուէր փողով, ճառով, թմբուկով և ամէն տեսակ արուեստականներով: Ինչ ըսել է մեր այս վանքին մէջ քննութիւն. ջղջիկը երբ լոյսէն ախորժած է: Պաշտպան կուսակցութիւնն ալ հաշտութեան դրօշակը պարզած, հրաւէր կը կարդայ երեսփոխանութեան աչքերնիս փակելու: Շիտակը, լաւ միջոց:

Գալով Հմայեակ Սրբազանի, ես ալ հաւատացած եմ որ լաւ ընդունելութիւն պիտի գտնէ, որովհետեւ իր ցարդ ունեցած դերը վանքին մէջ հիմակուան բանակալող կուսակցութեանը միշտ հաճելի եղաւ, և Միաբանութիւնը, հեռուէն ակնդէտ Սրբազանին հաճոյակատար ջատագովութեանը, իր գոհունակութիւնը ղրկեց իբրեւ հաւաստիք անկեղծ շնորհապարտութեան:

Թէ միջոց պիտի տրուի՞ որ Դիմաքսեան ճամբայ ելլէ դէպ ի Աւետեաց երկիրը, խաղաղութեան ձիթենին ձեռքը բռնած, քիչ մը տարակուսական է ատ, որովհետեւ երեսփոխանութիւնը մեծ մասամբ, Վարչութիւնը ամբողջովին, Երուսաղէմի հարցին մէջ, գոնէ նախնական կէտերու վրայ, իրարմէ քանի մը քայլ հեռի են: Սրբազանը, թեւերը բացած,

—Մի՛ դպչիք, կը պօռայ, Ս. Պատրիարքին:

—Ա՛լ Բէլի կուռքն է ան, կ'ըսուի դիմացէն:

—Ես պինդ կը բռնեմ զինքը, կ'առարկէ, իր կրանիտէ պատուանդանին վրայ:

—Մոխրացած է արդէն, կ'ընդդիմաբանեն հակառակ կողմէն:

—Բայց յիշեցէ՛ք որ ցկեանս է Ս. Յակոբեանց Պատրիարքութիւնը:

—Սահմանադրութիւնը, շատ որոշակի իրաւունք կուտայ հեռացնել Պատրիարքը և Տեղապահ մը նշանակել(1):

—Ֆերմանները չմոռնաք, կ'ըսեն անդիէն:

—Սահմանադրութի՛ւնը... կը ձայնեն ասդիէն:

—70 տարուան գործունէութեան մը խնայեցէք գոնէ, կ'աղաչէ Սրբազանը:

—Ճիշդ այդ պարագան է որ կ'արժէ ուշադրութեան առնել, պատասխան կը տրուի:

Մենք ալ կը խորհինք որ Յար. Պատրիարքի գործունէութիւնը, իբրեւ կտակ, պատմութեան մէջ պահելու համար, հարկ է այժմէն վերջակէտ մը դնել, և, այլ ի անդր մի՛ բռնելով, խաղաղօրէն տեղաւորցնել անկիւն մը, կերցնել, խմցնել և միջոց տալ որ, իր պատրիարքական անցած փառաւորութիւնովը, աղօթէ Ազգին համար, վանքին համար. համրիչ քաշէ ու սպասէ հաւատքի անուշութիւնով այն մեծ բոպէին ուր կեանքի առեղծուածը կը լուծուի:

Եթէ այդ պարագային ալ առարկուի որ «մեղք է», կը պատասխանենք թէ յանցաւոր բնութիւնն ինքն է որ իր աւերումները գործ կը դնէ մտքի ու մարմինի վրայ: Մեծ ոճիր մըն է թողուլ որ Յար. Պատրիարք, միտքէ ու կամքէ թափուր, ուժի բռնութեան ներքեւ շարունակէ ստորագրել արտասուալից, Պատրիարքի անունով, այնպիսի որոշումներ, այնպիսի հեռագիրներ որոնք դաւաճանութիւններ են Ազգին դէմ:

Ներելի՞ է երեւակայել թէ Նորին Սրբազնութիւնը որ Ազգին մէջ ապրած, Ազգին անունը, ազգային իրաւունքները միշտ պաշտպանած է, այսօր պիտի ուզէր ըսել թէ Ս. Յակոբեանց վանքը Միաբանութեան մը սեփականութիւնն է, թէ Ազգը իրաւունք չունի խառնուելու, պէտք է թոյլ տայ որ վանականութիւն մը շահակցի այս կամ այն պաշտօնէութեան հետ, սրբապիղծ ձեռքերով քակէ ու քանդէ:

—Հինգ վեց հազար ոսկիի կալուած կը թողու վանքին Նորին Սրբազնութիւնը:

—Լաւ, սակայն քանի մը պատիկ աւելի մեծ հարստութիւններ ձեռքէ կ'ելլեն հետզհետէ նոյն Պատրիարքին անունովը:

Մաղթելի է որ ուղղամտօրէն լուծուի հարցը, և Միաբանութիւն մը, իր խօլական վազքին մէջ, ըմբռնէ թէ վանքը Ազգի մը սեփականութիւնն է, ամենէն աննշան անհատ. վեղարաւորի մը չափ և թերեւս անկէ՛ ալ աւելի, իրաւունք ունի, անբռնաբարելի իրաւունք: Այդ Միաբանութիւնը, Պատրիարքին անունովը, այնպէս մը զինուած է Ազգին դէմ որ կը փորձուիս բոպէ մը կարծելու թէ այդ մարդիկը կամ մարդկեղէն կոտորակները լատին Միաբանութիւն մը կը կազմեն:

Աստուած խելք տայ անոնց...:

Երուսաղէմեան երկրորդ հարցը պիտի ըլլայ հաշուականը, Երէցեան-Ղեւոնդեան անունով հրապարակուած ցարդ: Տարիներով փորձանք մը Ազգին, տարիներով ծեծուած, փաստ, հերքում, պատճառաբանութիւն, առարկութիւն, դատապարտութիւն և պաշտպանութիւն միշտ քով քովի քալած, տեսնենք ո՞ւր պիտի յանգին: Այժմէն կ'երեւակայեմ փոթորկալից կիրքեր, բառերու կարկուտ, տարափ, խօսքերու մրրիկը...: Նախընթաց նիստին վերջերը տեղի ունեցած կռիւ մը որ կարծեմ հասած է մինչեւ անլուր նախատինքներու, նախազգուշակ է թէ ինչե՛ր չպիտի պատահին յաջորդ նիստին մէջ: Վա՜յ անոնց որ ճապուկ լեզուի հետ ճկուն և ճարպիկ ձեռքեր չունին:

Այդ հարցի մասին, Ելքէնճեանի մահուընէն ի վեր, հաւատքի փաստեր մէջ կը բերեն: Երէցեան-Ղեւոնդեան մարդիկը, այդ ցաւալի կորուստին մէջ, պատիժ մը կը տեսնեն Ելքէնճեանի հրապարակային դատափետութեանց համար որոնք անմարսելի եղած են: Միամիտ մարդուն մէկը այնքան հաւատացած էր որ քիչ մնաց զիս ալ իր հաւատքին հաւատացող ընէր: Բարեբախտաբար, զառիթափին վրայ օգնութեան հասաւ մէկը ու կեցուց զիս.

—Եթէ այդ դժբախտ մահուանը մէջ իրեն պաշտպանեալներուն արդարացումը կը տեսնեն, թող յիշեն որ դժբախտութեանց շարք մը իրենց դատապարտութիւնը եղած է արդէն:

—Ինչպէ՞ս, կ'ըսեմ. օրինակ:

—Միհրան Մագսուտեան, Ղեւոնդի եղբօրորդին, 18 տարեկան, Պէյրութի Բժշկական վարժարանին ուսանող, վաղամեռիկ գնաց, իրաւամբ իր ետեւէն թողլով արցունք, անմխիթար կսկիծ: Բարթուղիմէոս, Մեսրոպ եպիսկ.ները կէս ճամբան ինկան, ու ցանկը խրամատուեցաւ: Յովհ. Թորոսեան, Տ. Եուսուֆեան, հզօր պաշտպաններ Ղեւոնդեանց, հեռացան անդարձ: Տիկին Մագսուտեան իր նորատի աղջիկովը, այսօր, Պէյրութի յիմարանոցին մէջ կը տառապի. Ասոնց ետեւէն ողջմեռելներ եղան Արաբ Իզզէթ՝ Ղեւոնդի հայրենակիցն ու պաշտպանական թիկունքը. Կէօչէեան Անտոն, աննկուն բազուկը այդ դաշնակից կուսակցութեանը: Եւ տակաւին ուրիշ կարգ մը անուններ, շարան շարան որ միտքս պահելու տրամադրութիւն չունեցայ, աւելցնելով, ամենէն աւելի, կանխահաս մահը երիտասարդ Մագսուտեանի, օժտուած ամէն ձիրքերով, նշանակուած ժառանգը Ղեւոնդի յայտնի կամ թագուն հարստութեանը: Սա եզրակացութեան եկայ որ եթէ հաւատքի աչքով նայինք Ղեւոնդեանց հարցին վրայ, այժմէն ջուրին տակն են: Թող բնաւ Ելքէնճեանի մահուանը մէջ սփոփանք չփնտռեն:

Շաբթուան լուրերու մէջ իրենց ուրոյն տեղը ունեցան անոնք որ Նորատունկեանի անունին բոլորտիքը արձագանգուեցան: Եւրոպական թղթակիցներ իրեն ա՛յնպիսի խօսքեր, այնպիսի դատաստաններ վերագրեցին որոնք Հօթենթոյի մէջ իսկ հազիւ թէ կրնային հաւատալի ըլլալ: Երդուեալներու խօսքեր էին անշուշտ, հրապարակը նետուած, կասկածի ստուեր մը առեղծելու համար: Նորատունկեան ծայրայեղօրէն կշռող, չափազանցօրէն սուր թաքթիքով օժտուած, եւրոպական այդ լուրերու մէջ կը ներկայացուէր անհաշիւ մարդ մը որ կը կտրէ, կը կապէ առանց վեր ու վար նայելու: Հաւանական է թէ հրապարակային ցանց մըն էր ատ որ մութ անկիւնէ մը, սեւ հոգիէ մը նետուեցաւ հայ նախարարին ոտքին առջեւ՝ զանի թակարդապատ ընելու համար: Այդքան ալ վրան բա՛ց ձախաւերութի՛ւն...:

Փոխանակ զիրար չքանդող ամբաստանութեանց, կրնային յաւել նախարարին սրտին մէջ և ըսել թէ ո՛րքան լաւ պաշտօնատար, ո՛րքան լաւ օսմանցի, նոյնքան լաւ հայ մըն է, համակուած իր ազգակիցներուն կրած ցաւերովը: Ու ատ կ'ըլլար իրաւացի ամբաստանութիւն մը, անհերքելի, Նորատունկեանի վրայ:

ՀՐԱՆԴ

ՏԻԳՐԻՍԻ ԱՓԵՐԷՆ

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ, 11 յունիս

Բ.

Իր հանրամատչելի, սիրալիր յարաբերութիւններով, տակաւ սիրուած դէմք մը կը դառնայ կուսակալի օգնական Յակոբ էֆ. Համամճեան: Յաճախ կը տեսնենք զինքը Առաջնորդարանին մէջ, ուր անկեղծօրէն կը յայտնէ իր անձնական կարծիքները՝ հանրային խնդիրներու վրայ. կ'այցելէ երիտասարդաց ընթերցատունը, դպրոցները, ներկայ կը գտնուի կիրակնօրեայ լսարաններու, ինչպէս և յաճախ Ս. Կիր. վարժարանաց ամավերջի հրապարակային քննութեանց: Բոլոր ասոնք կը յուսադրեն որ, իր կառավարական կարեւոր պաշտօնին մէջ ալ չպիտի զլանայ իր բոլոր ուժերը տրամադրել այս ուղղութեամբ:

⁂ Պարբերաբար տեղեկութիւններ հաղորդած ենք արդէն Արեւելքի, տեղւոյս

ԹԵՐԹՕՆ "ԱՐԵՒԵԼՔ,,Ի (21)

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

ԿԱՐՄԻՐ ԺԱՄՈՒՑ

Է.

Օրթագիւղի մէջ Հայոց երաշխաւորը Հայրապետ էֆ.ն էր: Այդ թաղը երբեք ուղղակի ձերբակալութիւն կատարուած չէր: Օրթագեղցիները Սթամպոլ, Ղալաթիա կը բռնուէին, բայց ոչ Օրթագեղ: Ի փոխարէն այս հաստատութեան, Հասան փաշան ալ իր պաշտպանողական հովանին այդ թաղերուն վրայ կը տարածէր: Ետքէն օգոս. 26ին Պէշիկթաշ ու Օրթագեղ, ուր մահմետականները բազմաթիւ են ու զօրաւոր, ոչ մէկ Հայու «քիթին արիւն եկաւ» շնորհիւ Հասան փաշային և Հայրապետ էֆէնտիին:

Էֆէնտին երբ Պէշիկթաշի պահականոցը հասաւ, փաշան մոլեգնած էր: Ծանր դէպքը, տարափը, Օրթագեղէն հանգանակութեան թուղթ մը գտնուած ըլլալը չէր, այլ՝ Օրթագեղ խռովարկութիւններ ընելու յանդգնութիւնը: Այս օրինակ համարձակութիւն մը կասկած կուտար թէ Ելտըզի մէջ դաւեր կը լարուէին: Իսկ Օրթագեղ գտնուած թուղթը ո՛չ Հայրապետ էֆ.ին, ո՛չ Հասան փաշային աչալրջութիւնը կը վարկաբեկէր: Ի նպաստ Զէյթունի հանգանակութիւնը Օրթագեղ չէր կատարուած, և նուիրատուներէն ոչ ոք օրթագեղցի էր:

Ուրեմն Օրթագեղի «պատիւը անաղարտ կը մնար»: Հայրապետ էֆ.ն երաշխաւոր չէր շուկան պատահած դէպքերու համար. և ոչ ալ՝ «գրպան մտցուած» թուղթի կտորի մը համար պատասխանատու: Փաշան իր բարեկամը բնաւ չմեղադրեց, բայց նոյն հետայն երկու օրերոդները կանչել տուաւ և զանոնք Օրթագեղէն աքսորման դատապարտեց, իրենց «անզգուշութեանը» համար: Կրնային Պոլսոյ ուրիշ ո և է մէկ թաղը երթալ նստիլ, և հոն ուզածնին ընել: Փաշային ինչ, թէ Սամաթիա կամ Սկիւտար ինչ կը պատահէր:

Խնդիրը թէեւ Հասան փաշային ու Հայրապետ էֆ.ին միջեւ կարգադրուեցաւ, բայց ոստիկանութեան ձեռքը զէնք մըն էր, մասնաւորապէս Հայ էֆ.ին դէմ: Զապթիէին պետը իր երբեմնի հակառակորդին ջախջախումը օրին մէկը դիւրացնելու համար, արդէն 1890էն ի վեր անոր մասին Ելտըզ անհպաստ տեղեկութիւններ կուտար: Օրթագեղի դէպքը ընդարձակ ճուռնալի մը նիւթ հայթայթեց: Իբր թէ Հայրապետ էֆ.ն օգտուելով Օրթագեղի բացառիկ դիրքէն, հոն յեղափոխական գաղտնի կեդրոն մը հաստատած էր, ինչպէս Զէյթունի հանգանակութեան պարագաները կը հաստատէին: Եւ Հասան փաշան ալ անգիտակից գործիք մըն էր Հայ դաւադրին ձեռքը: Այսպէս կեդր. ոստիկանութիւնը մէկ կողմէն Պէշիկթաշի պահապանին որատեսութիւնը կասկածելի ընելով, միւս կողմէն ալ Հայ էֆ.ն վերջնականապէս միվլէպ կ'ընէր, այսինքն կասկածելի ցոյց կուտար Ելտըզին:

Ը.

Պոլսոյ 1896ի մեծ կոտորածէն մէկ քանի օր ետքը, ոստիկանական պաշտօնեայ մը Հայրապետ էֆ.ին գրասենեակը ներկայանալով, քաղաքավարօրէն խնդրեց Պապը Զապթիէն հրամմել, փաշային հետ տեսակցութեան մը համար: Էֆէնտին առանց ո և է տարակուսանքի կարծեց թէ այդ տագնապի ժամանակները իրեն հետ Հայոց գործերուն վերաբերմամբ խորհրդակցութեան մը պէտքը տեսնուած էր: Երբ պաշտօնեան մեկնեցաւ, ինքն ալ դուրս ելաւ և կառք մը կանչելով, Պապը Զապթիէ հրամմեց: Այդ պահուն եթէ կասկածէ մը դրդուած, չորս կողմը դիտելու հետաքրքրութիւնը ունենար, պիտի նշմարէր հրաւիրակը՝ խանին բոլորտիքը դեգերուն: Ու երբ իր կառքը յառաջանալ սկսաւ, ուրիշ մըն ալ անոր ետեւէն կ'երթար, մէջը՝ միեւնոյն պաշտօնեան:

Էֆէնտին, ոստիկանատան մեծ սրահը ելլելուն, իր հրաւիրակն ալ ետեւէն հասնելով, զինքը պոլյուրուցով մը տնօրէնին՝ և ոչ թէ նախարարին սենեակը մտցուց: Տնօրէնը իր այցելուին ոտքի ելլելով ընդունեց, ինչպէս պատշաճ էր վարուիլ պետական բարձր աստիճանաւորի մը հետ. բայց այնպիսի դիրք մը բռնեց, որ անոր նստելու ժամանակ չթողուց: Ծամծմելով մը բաւ թէ օրուան կացութեան վերաբերեալ ինչ ինչ գործերու համար իրմէն քանի մը տեղեկութիւն պիտի խնդրէր: Էֆէնտին պաշ բիւբիւնով, — գլխու վրայ — իր ծառայութիւնները մատուցանելու պատրաստակամութիւնը յայտնեց:

—Բայց այսօր շատ զբաղած եմ. ձեր վսեմութեան հետ երկարօրէն տեսակցիլ կարող չեմ, իմացուց միւտիր պէյը:

—Որ օրուան համար որ կ'ուզէք, վերըստին կուգամ, պատասխանեց էֆ.ն:

—Իրաւ որ չեմ գիտեր, թէ երբ յարմար ժամանակ կրնամ գտնել, ծամծմեց թիւրքը: Ու իր չնչգալի դէմքի վրայ հրճուանքի ժպիտով մը՝ շարունակեց.

—Ի՞նչ հարկ, որ երթալով գալով յոգնիք. Լաւագոյն կ'ըլլայ որ քանի մը օր հոս մեզի մնաք, և ո՛ր ժամուն որ յարմարի՝ տեսակցինք:

Եւ առանց դիտողութեան մը սպասելու, դռնէն դուրս ելաւ: Վսեմափայլ էֆէնտին կայնած տեղը պաղած մնաց: Երկու ոստիկան ներս մտան, և սովորական պոլյուրուցովը զինքը տարին սենեակ մը, որուն դուռը վրայէն կղպեցին, մէնը բխբիլաթ, յարաբերութենէ զրկուած, յայտարարութեամբ:

Բակին վրայ նայող մեծ սենեակին մէջ, պատուհանին առջեւը ոտքի վրայ, կալանաւորեալը կը ծխէր կը ծխէր, մտածկոտ, երազուն աշնան գաղջ իրիկուան մը մայր մտնող արեւուն անուշութենէն թմրած:

Կործանուած էր: Ժամուան մը իսկ բանտարկութիւնը կը բաւէր, ինչպէս բոպէ մը տեւող երկրաշարժը, իր տան փլուզումին: Թիւրք միջավայրը կը ճանչնար: Հայկական խնդրին ծագումէն ի վեր, մահմետականներուն հանրային կարծիքին ուշադիր հետեւած ըլլալով, անոնց գրգռուեալ զայրոյթին կատաղութիւնը իրեն քաջածանօթ էր: Ինքը՝ արդար կամ անարդար՝ կորսուած էր: Այլեւս ամենուն աչքին պիտի ներկայանար իբր Օսմանեան տէրութեան դայինն մը:

(Շարունակելի)

Ս. Կիր. մայր-վարժարանաց մասին, որանց տարեկան քննութիւններն սկսան յունիսի սկիզբն ու պիտի վերջանան 18ին։ Արդէն մօտէն տեղեակ վարժարանաց իրական ընթացքին, կրնանք լիակատար գաղափար մը յայտնել միամեայ արդիւնքին վրայ։ Տարեշրջանին մէջ աւանդուած են հայերէն, թուրքերէն, անգլիերէն ու ֆրանսերէն լեզուները, գիտական-բնագիտական ճիւղերէն գլխաւորները. իսկ երաժշտութիւն՝ երկրորդաբար։ Ընդհ. արդիւնքը գոհացուցիչ կրնայ նկատուիլ, հակառակ անոր որ այս տարի, առաջին անգամը ըլլալով, վարժարաններն առանց տնօրէնի մնացին։ Ուսումնական արդիւնքը փրկուեցաւ՝ ուսուցիչներու «մեծամասնութեան» խղճամիտ պաշտօնավարութիւնով։ Այլապէս անխիղճ ուսուցչութիւն մը ամէ՛ն դիւրութիւն պիտի ունենար ծուլանալու և ամուլ անցընելու այս անդեկ տարեշրջանը։ Բայց ուսուցիչներու մեծ մասը ո՛չ միայն ճշդապահօրէն արդիւնաւոր եղաւ, այլ եղան նոյն իսկ անանկներ, որոնք չնայելով իրենց ստացած անհամեմատօրէն փանաքի թոշակներուն, ոգի ի բռին աշխատեցան, իրենց «պարտականութենէն դուրս», յաւելուածական ջանքեր ալ թափելով ինքնաբերաբար, ի նպաստ սաներուն մտաւորական ու բարոյական զարգացման, «քանի որ ժամանակը կ'անցնի, աւելի՛ արդիւնաւոր կերպով թող անցնի» սկզբունքին համեմատ։ Այսպիսիներն աշխատեցան՝ ո՛չ միայն իբր վարձուած պաշտօնեայ, այլեւ իբր ազգային անհատ։ Սակայն հարկ կա՞յ շեշտելու թէ կարող տնօրէնի մը ներկայութիւնը՝ շա՜տ աւելի պիտի փայլեցնէր ընդհ. արդիւնքը, ի գործ մղելով ոչ միայն ուսուցիչներու «մեծամասնութիւն»ը, այլ՝ «ամբողջութիւ՛ն»ը։ Տնօրէնի չգոյութենէն խորապէս տուժեց, սակայն, վարչական ընթացքը վարժարանաց։ Վէրքը, ծածկելով չի՛ բուժուիր, այլ մատնանշելո՛վ ու դարմանելո՛վ։ Ուսուցիչներն՝ իրենց դասերով բեռնաւորուած, սրահի հսկողը՝ տղոց կրթաթոշակներու գանձումներովը զբաղուած, և մանաւանդ՝ բռնակալութեան բանտերուն մէջ ութ տարուան հալումաշէն նո՛ր ազատուած մը, բնաւ չկրցան քօնթրօլի տակ առնել, ըստ առաջնոյն, աշակերտաց առօրեին ու փողոցային կեանքը։ Ո՛չ մէկ դպրոց. տարեշրջանի մէջ, այս ահագին հակապատկերը ցցուած էր, ուսումնականին ու վարչականին միջեւ. և արդէն ո՛չ մէկ տարի այսպէս, բոլորովին առանց տնօրէնի մնացած էին վարժարանները։

Ի՛նչ և է. յառաջիկային համար հիմնական ձեռնարկներու սկսուած է, ինչպէս հաղորդած եմ Արեւելքի, տեղին. ուստի խղճի պարտք կը նկատեմ սա՛ համառօտ թելադրութիւններովս փակել յօդուածս, որ այս անգամ շատ երկարեցաւ այժմէական նիւթերու տարապայման առատութեան պատճառով։

1.—Դրամը խնայելու չէ՛, իսկապէս ձեռնհաս տնօրէնով մը օժտելու համար վարժարանները։

2.— Տնօրէնին իրաւասութիւն տալու է, ի հարկին, խորհրդակցելով Հոգբ. և Ուսում. Խորհրդոյ հետ, պաշտօնէ դադրեցնելու անպարտաճանաչ և անուղղամիտ ո՛և է պաշտօնեայ։

3.— Տնօրէնին իրաւասութիւն տալու է՝ անդարձօրէն արտաքսելու ծանրապէս յանցաւոր գտնուող ո՛և է աշակերտ, օրինակ այլոց։

4.— Դրամը խնայելու չէ՛, իսկապէս կարող, որքան զարգացած մտքի, նոյնքան և օրինակելի՛ նկարագրի տէր ուսուցիչներով միայն կազմելու ուսուցչ. խումբին «ամբողջութիւն»ը։

5.— Տնօրէնին ամսէ ամիս հաղորդելիք պաշտ. տեղեկութեանց համաձայն, համեմատական տուգանքի ենթարկել իրենց պարտականութեան մէջ թերացող ուսուցիչները։

6.—Նոյնպէս, ամսէ ամիս, մասնաւոր պարգեւներով քաջալերել ա՛յն ուսուցիչներն, որոնք պաշտօննին լիուլի գոհացնելէ զատ, «պարտականութենէ դո՛ւրս» աշխատութիւններ ալ կատարած են, ի նպաստ ուսանողաց։

7.—Ամսէ ամիս, նո՛յն պատիժներն ու վարձատրութիւնները՝ աշակերտա՛ց համար ալ, ըստ պատշաճի։

8.— Վերահաստատել ուսանողաց շաբաթական՝ տունէն բերելիք «վարուց տոմս»ի, բարենիշի, պատուանիշի, պատւոյ տախտակի, ամս. տեղափոխութեան բոլո՛ր միջոցները, որոնց անհրաժեշտութիւնը բացայայտ է, տեղական պայմաններու նկատումով։ Ահա՛ւասիկ ապահովագոյն միջոցները՝ Նորակազմ Ուսում. Խորհրդոյ ծրագրած կրթ. բարգաւաճումն իրագործելու համար։

ԼԵՒՈՆ ՍՐԱՊԵԱՆ

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ 50-14
ՆԷՔԹԱՐ ԳԱՐԵՋՈՒՐԸ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՏԱՆԱՅԻ ԽՆԴԻՐԸ.—Թանին, այսօրուան թիւին մէջ հրատարակուած խմբագրականով մը, Ատանայի դէպքերուն և անոնց գործած աւերի տպաւորութեանը վրայ խօսելով կ'ըսէ թէ այդ մասին երկու տեսակ գրոյցներ կային. մէկը՝ այն թէ Ատանայի մէջ Հայերը գրգռեր են Իսլամները, ինքնապաշտպանութեան հարկադրեր են. միւսն ալ թէ Իսլամներ Հայերուն վրայ յարձակելով աներեւակայելի վայրագութիւններ գործած են։ Թանին կը յարէ թէ նոյն իսկ տարիքոտ Հայերու յայտարարութեամբ Անատոլի մէջ Հայերն ու Թուրքերը եղբայրաբար և անկեղծութեամբ կ'ապրին. ուստի ի՛նչպէս կ'ըլլայ որ բոլոր Հայերը՝ Իսլամներուն կամ բոլոր Իսլամները Հայերուն թշնամի կրնան ցոյց տրուիլ։ Թանին կ'ըսէ թէ ամէն տարրի մէջ վայրագ ու ոճրագործ մարդեր կրնան գտնուիլ, սակայն ատոնց այդ ընթացքը չի կրնար պատճառ ըլլալ մեղադրելու և ամբաստանելու իրենց պատկանած ամբողջ տարրը, բայց շնորհաւորելի է որ թէ՛ Իսլամները և թէ Հայերը Ատանայի դէպքին սկիզբէն ի վեր աշխատեցան որ այդ տեսակ թիւրիմացութիւն մը տեղի չունենայ։ Թանին, ըսելէ յետոյ թէ ամէն ոք անհամբերութեամբ կը սպասէ որ ճշմարտութիւնը երեւան հանուի և խիղճերը հանդարտին ու սրտերու մէջ վստահութիւն գոյանայ, կը յարէ.— «Այս սպասումին մէջ ջիղերը կը պրկուին, ջղագրգռութիւնը կ'աւելնայ. հակասական գրոյցներ ու վերագրումներ բոլորովին կը գրգռեն միտքերը։ Քաղաքակրթեալ աշխարհին առջեւ մեր ճակատին զարնուած եղեռնագործութեան մը դրոշմին կրակը մեր սիրտերուն մէջ զգալու պէս կ'ըլլանք։ Ի՛նչ է։ Ի՛նչ բրած են։ Քանի՞ խեղճեր զոհուած են։ Որո՞նք դրդուած են այդ ոճրագործական արարքը։ Տեղական կառավարութիւնը մինչեւ ո՛ր աստիճան կատարած է իր պարտականութիւնը։ Յանցաւորներուն ի՛նչ կ'ընեն։ Այս շատ բնական հարցումներուն կառավարութեան յամառ և յուզիչ լռութենէն զատ ուրիշ պատասխան մը չենք կրնար առնալ։ Երեսփ. ժողովին կողմէ ղրկուած Յակոբ էֆ. Պապիկեան կը վերադառնայ և այն տեսակ բաներ կ'ըսէ մեզ, որոնց մասին կարելի չէ չզգալ, մտածելով որ ինչո՛ւ քննութիւն չի կատարուիր։ Հին ատենը Ապտ-իւլ-Համիտի կառավարութիւնը իր գործած յոռութեանց հանդէպ լուռ մնալու և աչք գոցելու քաղաքականութեան կը հետեւէր. ատոր խելքերնիս կը հասնի, բայց որ և է կերպով չենք կրնար մեկնել թէ կառավարութիւնը ինչո՛ւ մինչեւ հիմա քննութեանց մասին բան մը չհրատարակեց. կարելի չէ ըսել որ քննութիւնները դեռ արդիւնքի մը չեն յանգած։ Եթէ մինչեւ հիմա բան մը չէ հասկցուած, այլ եւս վստահութիւն չունինք որ ասկէ վերջը պիտի հասկցուի։ Ուրեմն կառավարութիւնը ինչո՛ւ լուռ կը մնայ։ Քանի որ սիրտերը յուզող, ջիղերը տակնուվրայ ընող այսքան հակասական ու արիւնալի գրոյցներ կան մէջտեղը, ինչո՛ւ հանրային կարծիքը, պատուաւոր սիրտերը չի հանդարտեցներ։ Կ'ըսուի թէ արձանագրութեան գիր մը կայ, որուն համաձայն, Հայ մը մահու պատժին ենթարկուած պահուն կրօնականի մը երեսին ըսած է թէ զէնքը թելադրեր է. ուրիշ գրոյցի մը նայելով, սա հեռագիրները ուղղուեր են.— «Այսինչ տեղեր Հայերը մաքրուեցան. դուք ալ հոն սկսեցէք»։ Այս հակասական գրոյցներուն մէջ ի՛նչ է ճշմարտութիւնը։ Աւասիկ հանելուկ մը որ սիրտերը սրտմտութեամբ լեցնելով մեր դէմը կը կենայ իր արիւնալի դէմքովը։ Սա կէտը պէտք է գիտնանք թէ նոր վարչութիւնը պարտաւոր է օսմ. ազգին ու ամբողջ մարդկութեան տալ այդ եղերգութեան հաշիւը։ Ատիկա պատուոյ խնդիր մըն է մեզ համար։ Նոր վարչութիւնը միայն ճշմարտութիւնը ու արդարութիւնը իրեն առաջնորդ ունենալով կրնայ մաքրել այն արատը զոր ոճրագործները կ'ուզեն քսել օսմ. ազգային պատուոյն։ Երբ բարեկամութեան ու բարենորոգմանց ճամբուն մէջ մեր առնելիք առաջին քայլը մխրճի անորոշ մնացած ու թանձրացած արիւններու մէջ, «արդարութեան» խօսքերը և ոչ մէկուն կրնան գոհացում պատճառել։ Այսօր, մեր ազգային պատիւը անաղարտ պահելու բաղձանքովն է որ, կառավարութեան վրդովիչ լռութեան բերմամբ քաղաքակրթեալ աշխարհին և քաղաքակրթութեան հանրային կարծիքին մէջ մեզ նկատմամբ առաջ գալու սխալ յոռի կարծիքին մեր սիրտին պատճառած տառապանքներուն մէջ, կառավարութեան կը հարցնենք.— «Ի՛նչ եղաւ։ Ճշմարտութիւնը կ'ուզենք։»

ԿՐԵՏԷԻ ԽՆԴԻՐԸ.— Մոնիդէօռ կ'իմանայ թէ բոլոր դեսպանները վերջին հրահանգները ստացած են՝ կրետական խնդրոյն համար Բ. Դրան տրուելիք ծանուցագրին նկատմամբ։ Ռուս դեսպանատան գործակատար Պ. Սվէչին ամէնէն վերջը ստացած է այդ հրահանգները։ Հաւանական կ'երեւայ որ ռուս կառավարութիւնը փորձած է մէկ քանի փոփոխութիւններ ընել այդ ծանուցագրին նկատմամբ և նոյն միտքով համոզել Լոնտոնի դահլիճը։ Իր ընդհանուր գիծերուն մէջ ծանուցագիրը անցեալ օր հրատարակուածին միեւնոյնն է, սա տարբերութեամբ որ առժամեայ կառավարութեան արդի դրութիւնը պիտի պահպանուի՝, ինչպէս նաեւ Սուլթանին գերիշխանութեան իրաւունքները։ Միեւնոյն ատեն կէս-պաշտօնական ծանուցագիր մը պիտի տըրուի հելլէն կառավարութեան և յայտարարութիւն մը՝ Կրետէի ժողովուրդին ուղղուած, ակնարկելով պաշտպան տէրութեանց որոշումներուն առժամեայ հանգամանքին։

—Օսմ. Երեսփ. ժողովին դեր-ատենապետ Թալաթ պէյ, Աթէնքէն անցած միջոցին, Նիւ Եօրք Հէրըլտի թղթակցին սա յայտարարութիւնները ըրաւ.— «Կը խոստովանինք հելլէն կառավարութեան կատարեալ ուղղամտութիւնը Կրետէի խնդրոյն նկատմամբ։ Ուստի համոզուած ենք թէ որ և է վտանգ չի խանգարեր Թուրքեւհելլէն բարւոք յարաբերութիւնները, մանաւանդ թէ տէրութիւնները յարգած են օսմ. արժանապատուութիւնը՝ Կրետէի Յունաստանի կցումը չհաւանելով։ Մեզի համար մեծ կարեւորութիւն ունի այդ լուծումը, վասն զի պիտի չկրնայինք լքանել մեր իրաւունքները։ Կ'ընդունինք թէ Կրետացիները պէտք է կարգ մը առանձնաշնորհումներ վայելեն, զորս արդէն ունին. սակայն կ'ուզենք նաեւ որ մեր կրօնակիցները բնաւ չխոշտանգուին և մեր վեհապետական իրաւունքը յարգուի. այլապէս պիտի հարկադրուէինք զէնքով պաշտպանել մեր արդար դատը։»

—Մոնիդէօռ կը հերքէ այն լուրը թէ դատական խորհրդական Քոսդաքի էֆ. Վաեանի Կրետէի կուսակալ կարգուած ըլլայ և տէրութիւններն ալ հաւանած ըլլան այդ անուանումին։ Նոյն թերթը կը յարէ թէ տէրութեանց ծանուցագիրը, որ տակաւին Բ. Դրան հաղորդուած չէ, ժամանակի մը համար կը պահէ արդի առժամեայ կառավարութիւնը։

—Եենի Կազեդա կ'իմանայ թէ տէրութեանց այդ ծանուցագիրը երեքշաբթի օրը պիտի հաղորդուի Բ. Դրան։

—Օսմ. Լոյտ կ'ըսէ թէ Բ. Դուռն ալ կը պահանջէ որ օսմ. պահականաւ մը զբկէ կրետական ջուրերը՝ օտար պահականաւերու քով։ Բուրիք տ'Օրիան կ'ըսէ թէ տէրութիւնները հակամէտ են հաւանելու Բ. Դրան այդ առաջարկութեանը։

—Օսմ. Լոյտ կ'ըսէ թէ տէրութեանց որոշումը՝ իրաց կացութիւնը պահպանելու մասին, Հանեայի մէջ կատարեալ հանդարտութեամբ և նոյն իսկ գոհունակութեամբ ընդունուեր է տեղւոյն Յոյներուն կողմէ։ Կրետէի բոլոր կուսակցապետները գումարուելով, որոշեր են որ բոլոր կուսակցութիւնները միանան՝ Կրետէի դատը պաշտպանելու համար։

ԱԼԱՄԱԼԸՔԻ արարողութիւնը երէկ կատարուեցաւ Տոլմա Պաղչէի մզկիթին մէջ։ Ուրբաթի աղօթքէն ետքը, Սուլթանը Պալմոլըճիի քէօշկը գնաց և իրիկուան վերադարձաւ։

—Սէլամլըքին ատեն մզկիթին բակին մէջ կեցած էին Մոսկուայի համալսարանին ուսանողներէն ոմանք, որոնք զբօսական պտոյտի համար Կ. Պոլիս կը գտնուին։ Ատոնք արժանացան կայս. մեծարանաց։

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՊԱՐՔՈՍԻՆ ՀԵՏ.— Եպարքոսը, Լ Հէրըլտի մէկ խմբագրին հետ տեսակցութեան մը պահուն, ի մէջ այլոց սա յայտարարութիւնները ըրաւ.— «Կ'ըսուի թէ Ատանայի նախորդ կուսակալ Ճէվատ պէյը կը պաշտպանեմ։ Արդ, ամէն ոք գիտէ թէ յանձնաժողով մը կազմուած է՝ Ատանայի դէպքերուն նկատմամբ քննութիւն կատարելու համար։ Այդ յանձնաժողովը, երեսփոխաններէ և ուրիշ պատուաւոր անձերէ բաղկացած, տեղւոյն վրայ կը գտնուի։ Երբ իր աշխատութիւնները աւարտէ և տեղեկագիրը տայ, արդարութիւնը անկողմնակալութեամբ պիտի գործադրուի։ Այս է ճշմարտութիւնը։ Կ'ըսուի թէ Անատոլի երկրագործներուն համար Խորհրդարանին կողմէ քուէարկուած հարիւր հազար ոսկին գումարը իր տեղը հասած չէ։ Այդ հարիւր հազար ոսկին ոչ միայն կարօտ երկրագործներուն բաշխուած է, այլ կառավարութիւնը չորս հարիւր հազար ալ բաշխած է։ Հունձքերու մասին գանգատ կը յայտնուի և կ'ըսուի թէ սովի պատճառ պիտի ըլլայ, սակայն որքան ալ ընդարձակ ըլլան իրաւասութիւններս, չեմ կըրնար հունձքերու առատութիւն առաջ բերել։ Ճիշդ այս տարի հունձքերը առատ պիտի ըլլան։ Նախանշաններ կան. ուր անցեալ տարիէն հարիւրին 20, 30 և նոյն իսկ 50 աւելի պիտի ըլլան, ինչ որ յուսալ կ'ընծայէ թէ սով տեղի պիտի չունենայ։ Տղայութիւն է Եպարքոսը պատասխանատու նկատել հունձքերուն առատութեանը կամ նուազութեանը մասին։ Կ'ըսուի նաեւ թէ օր մը յայտարարեր եմ որ Ապտ-իւլ-Համիտ հաստատապէս որոշած է պահպանել Սահմանադրութիւնը։ Հաւատացած էի. այդ մասին երդում ըրած էր Քուրանի վրայ. ի՛նչպէս կրնայի հաւատալ թէ կարող է դրժելու այդ նուիրական երդումը։ Ու՞ր ոք ինձմէ տարբեր կերպով պիտի խօսէր։ Կը խոստովանիմ թէ երբ մարտ 31ին տեսայ որ Սելանիկի զինուորները կը դաշնակցին ռէաքսիոնի գործակալներուն, այն ատեն հասկցայ որ Սահմանադրութիւնը վտանգի մէջ է։ Միթէ յանցաւո՞ր եմ Սուլթանին երդմանը վստահած ըլլալուս համար։»

Եպարքոսը Հայոց Պատրիարքին հրաժարման գրոյցներու մասին ալ ըսաւ.— «Այդ հրաժարականին վրայ խօսուեցաւ և նոյն իսկ ըսուեցաւ որ Հայոց Պատրիարքը ինծի յայտարարած էր թէ պաշտօնէ քաշուելու հարկին մէջ կը գտնուի։ Մեծ յարգանք կը տածեմ Դուրեան Սրբազանի մասին և պէտք եղածին պէս կը գնահատեմ անոր բարձր յատկութիւնները։ Մեր տեսակցութեան պահուն ինծի պարզեց հայ ազգին դժգոհութեան պատճառները։ Համոզուած ըլլալով որ Հայերը անկեղծօրէն սիրող են Սահմանադրութեան, ջանացի հասկցնել թէ դժգոհութեան առարկաները, հիմնաւոր ենթադրելով, հետզհետէ պիտի անհետանան։ Պատրիարքը հրաժարականի մասին բառ մը չարտասանեց. նոյն իսկ ակնարկութիւն ալ չըրաւ։»

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ նոր դեսպան Պ. Սարաֆով յառաջիկայ շաբթու Սուլթանին ներկայանալով իր յանձնարարագիրները պիտի մատուցանէ։

ՍԷԼԱՆԻԿԷՆ կը գրեն յունական թերթերուն թէ հիւսիսային Ալպանիոյ մէջ անդորրութիւնը հաստատուած ըլլալով, զինուորական գործողութեանց պէտք չէ մնացած, որով զինուորական զօրութեանց հրամանատար Ճավիտ փաշա արտօնութիւն խնդրած է Կ. Պոլիս վերադառնալու համար։

ԼՐԱԳԻՐ ԴԱՏ.— Սապահ կ'իմանայ թէ զինուորական ատեանը որոշեր է դատաստանի ենթարկել յունարէն Բադրիս լրագրին պատասխանատու տնօրէն Բանանօ էֆ. Քէչիշօղլըն։

ԵՊԱՐՔՈՍԸ, երէկ, Վերին Վոսփոր գնաց Անգլիոյ, Աւստրիոյ, Գերմանիոյ, Ֆրանսայի, Ռուսիոյ ու Իտալիոյ դեսպանատուները։ Գերմանիոյ ու Իտալիոյ դեսպանները բացակայ ըլլալով իր այցետոմսը թողուց. իսկ միւսներուն հետ տեսակցեցաւ։ Եպարքոսը կէսօրին ճաշեց Անգլիոյ դեսպանատան մէջ՝ դեսպանին հրաւէրով։

ԷՐԶՐՈՒՄԻ նահանգին Խնուս գաւառին կառավարիչ անուանուեցաւ Դըրճապլի գայմագամ Ճէմալ պէյ։

ՏՐԱՄԱՅԻ յունաց մետրապոլիտին ծեծուած ըլլալու լուրը կը հերքուի իբրև բոլորովին անհիմն։ Միայն թէ անոր դաւազը ու մէկ քանի ընկերները ազդուած զէնք փախցնելու միջոցին ձերբակալուելով զինուորական զօրութեան դիմադրեր են, որով ըստ օրինի զինուորները փոխադարձաբար վարուեր են։

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ տարեդարձին համար, յուլիս 10, ամէն կողմ մեծամեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին։ Թնդանօթարանը իննսուն հազարէ աւելի հրթիռներ պատրաստած է քաղաքապետութեան հաշւոյն։ Ատոնք պիտի արձակուին Գըզգուլէի առջեւ զըրուելիք երկու «տուպա»ներու վրայէն։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ.—Թախիտրօմօս կ'իմանայ թէ Բ. Դուռը ծանուցեր է հելլէնական դեսպանատան թէ օսմ. նահանգներուն մէջ պարզ կասկածով մը ձերբակալուած հելլէն հպատակները իսկոյն արձակելու համար հրաման տրուած է տեղական կառավարութեանց։

ՅՈՒՆԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻՆ ՕՐԿԱՆԸ.— Տ. Եօաքիմ Պատրիարքը սոյն օրուան ժողովին մէջ ի վեր հանած է պէտքը թուրքերէն լեզուով լրագրի մը հրատարակութեանը, իսլամներուն միտքը լուսաբանելու համար յոյն հասարակութեան գործերուն ճշգրիտ կացութեան վրայ։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ.— Պարսկաստանի գործերը քանի մը օրէ ի վեր մտահոգութիւն կը պատճառեն Բ. Դրան։ Պաշտօնակցի մը ըսածին նայելով, օսմ. կառավարութիւնը շատ մը հեռագիրներ փոխանակած է Բեդերսպուրկի օսմ. դեսպանատան հետ, որուն յանձնարարած է դիմումներ ընել ռուս կառավարութեան մօտ։

ՀԱՄԻՏԻՆ ԱՄՍԱԹՈՇԱԿԸ ՁԵՂՋՈՒԱԾ.— Մինչեւ հիմա կանոնաւորապէս կը վճարուէր գահընկէց Սուլթանին յատկացուած 1000 ոսկիի ամսաթոշակը։ Այսուհետեւ Համիտ 850 ոսկի միայն պիտի ստանայ։ Մնացեալ 150 ոսկին պիտի տրուի Համիտի մէկ զաւկին ու իր երկու կիներուն, որոնք Պոլիս մնացած են։

ՏՐԱՄԱՅԻ ՄԵՏՐԱՊՈԼԻՏԸ.— Սինոդի վերջին նիստին մէջ նախարարական թեզքերէ մը կարդացուեցաւ ի մասին Տրամայի մետրապոլիտին։ Կառավարութիւնը իր թեզքէրէով կը պնդէ որ այդ մետրապոլիտին ո և է առաջնորդական պաշտօն չտրուի։ Սինոդը որոշեց թագրիր մը գրելով կառավարութեան, յայտարարել թէ Պատրիարքարանը չի կրնար եկեղեցական ծառայութենէ դադրեցնել մետրապոլիտ մը զոր անմեղ կը նկատէ։

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ.— Պ. Նաչեվիչ վերջերս երկար տեսակցութիւններ ունեցած է Պալքանեան Դաշնակցութեան քօմիդէին հետ։ Այդ տեսակցութեանց մէջ խնդիրը դարձած է Թուրքիոյ և Պուլկարիոյ մերձեցման վրայ։ Միեւնոյն ատեն որոշուած է յառաջիկայ ընդհանուր գումարումին հրաւիրել Յունաստանը, Սերպիան և Ռումանիան։

ՊԱԼԱՏԱԿԱՆ Տիկինները երէկ զբօսական պտոյտ մը կատարեցին Պէյլէրպէյ և հոն ճաշեցին։ Համիտի օրով պալատական տիկիններուն արգիլուած էր դուրս ելլել, այնպէս որ անոնք քաղաքն անգամ չէին ճանչնար։ Երէկ այդ տիկինները մինչեւ Վերին Վոսփոր ելան ասիական եզերքէն և եւրոպական եզերքէն դարձան։

ՔՐԷՏԻ ԼԻՈՆԷԻ Ղալաթիոյ, Պոլսոյ ու Բերայի գրասենեակները գոց պիտի ըլլան յուլիս 1/14ին, Ֆրանսայի ազգային տօնին առթիւ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱԶԱՏ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Քաղաքական ժողովը իր երէկուան նիստին մէջ զբաղեցաւ Եուանէսքուի կտակին այն մասովը որ կը վերաբերի բարերարին կիսաւարտ թողուցած համբաւաւոր բառարանին հրատարակութեանը։

Ամէն անգամ որ Եուանէսքուի այդ խորհրդաւոր բառարանին անունը լսեմ, անկարելի է որ կարենամ խնդուքս զըսպել։ Թերեւս շատ քիչերու տրուեցաւ ճանչնալ Եուանէսքուն. բայց այդ քիչերը — ընդ որս և ես — կատարելապէս կրցան ըմբռնել «հայ արմատ լեզուի» յիմարութեան այդ հսկայական գլուխգործոցը և մանաւանդ անոր հեղինակը։ Հէ՜ք Անդրոնիկ Եուանէսքու։ Աչքիս առջեւէն երբեք չի հեռանար իր ցաւագար ու խեղանդամ կերպարանքը։ 97ին Վառնա ինկաւ իր բառարանովը և իր եօթը սընտուկ լեփ լեցուն գիրքերովը։ Անմիջապէս տուն մը վարձեց, երկու քարտուղար բռնեց և գործի սկսաւ։ Անշուշտ գոնէ գիտէք թէ ի՛նչ տեսակ գործ էր, որուն անձնատուր եղած էր այս զմայլելի և անվնաս խեւթօրինակը։ Օրին մէկը, ազգասիրութեան մոլեգնութեան տագնապի մը մէջ, իրեն այնպէս թուեր էր որ աշխարհիս բոլոր լեզուներուն մայրը հայ լեզուն է. սանսկրիտը հայերէնէն ծնած է, թէ օր մը աշխարհիս տիրապետող լեզուն հայերէնը պիտի ըլլայ։ Այս ցնորական իտէալէն մղուած, Եուանէսքու իր կեանքին վերջին կէսը յատկացուց այս «տեսութեան» հաստատումին, և ատիկա ալ ուրիշ կերպով չէր ըլլար եթէ ոչ լեզուաքննական բառարան մը շինելով որուն մէջ գիտականօրէն ապացուցանէր թէ բոլոր լեզուներուն բոլոր բառերը ծագումով հայ են։ Նշանաւոր և անառարկելի փաստի մը վրայ հիմնուած էր իր տեսութիւնը։ Ո՛վ է աշխարհս լուսաւորողը, — արեւը. ո՛վ է աշխարհիս կեանք, կենդանութիւն, հոգի պարգեւողը. — դարձեալ արեւը. շատ աղէկ. արեւ բառին առաջին գիրը ի՛նչ է.—Ա. վերջի՛նը,—Ւ. արդ, ինչպէս որ արեւը աշխարհս կը լուսաւորէ և կը կենդանացնէ, անանկ ալ այդ բառին առաջին գիրը, ա, և վերջին գիրը, ւ, աշխարհիս բոլոր լեզուները կը շինեն։ Աւ կամ, ինչպէս ինք կ'ըսէր, աւէ՝ լրումն է ամենայնի, համայն արարչութեան և բնաւից։

Հիմակ, տարաժամ մահը եկաւ յանկարծ կեցուց Եուանէսքուին մատը, և գործը մնաց կէս ճամբան։ Բայց հանգուցեալը, իր լեզուաբանական հաւատքին մէջ այնքան մոլեռանդ էր և այնքան փափաքող իր սկսած գործին վերջաւորութեանը, որ՝ կտակով՝ իրեն յաջորդ կարգեց ծանօթ բանասէր Պ. Կարապետ Բասմաջեանը, որ պիտի լրացունէ Եուանէսքուի սկսած և կէս ձգած հայերէն արմատ բառերու հաւաքածոն։

Եւ այս լեզուաբանական ու ազգասիրական գործին լրացումին համար Եուանէսքու կարծեմ յատկացուցած է 150,000 ֆրանքի կլորիկ գումարը։ Բասմաջեան, իբրեւ կտակակատար — ինչ որ կը հաստատուի հանգուցեալ բարերարին ինքնագիր նամակներովը — այժմ կը պահանջէ այդ գումարը, գործի սկսելու և ազգը վերջապէս օժտելու համար բառարանով մը, որ պիտի ապացուցանէ թէ... Մնացեալը գիտէք։

Այս խնդիրը բաւական ծեծուեցաւ Կտակաց Հոգաբարձութեան մէջ և ահա վերջապէս յանձնուեցաւ Քաղաք. Ժողովին, որուն անկ է վճիռը արձակել։

Բայց խնդիր է գիտնալ թէ մեր ազգը ի՞նչ օգուտ պիտի կրնայ քաղել բառարանէ մը, մէկ ծայրէն մինչեւ միւս ծայրը անհեթեթութեան մը, մենամոլ ու դատարկ խէլքի մը ապացուցումին յատկացուած, և որ կուլ պիտի տայ 150,000 Փր.ի գումար մը։ Պ. Բասմաջեան, լուրջ և ներհուն բանասէր ինչպէս որ է, ինքն ալ անշուշտ կը կասկածի այն օգուտին վրայ զոր այսքան բազմածախս գործ մը պիտի կրնայ ընծայել ազգին, ազգային մատենագրութեան և համայնահայկին լեզուագիտութեան։ Նուանէսքու, — օրհնեա՛լ ըլլայ իր յիշատակը, — անբուժելի մենամոլ մը և անըմբռնելի իւթօրիդ մըն էր։ Իր երկնած ու սկսած գործն ալ երա՛զ մը և միշային անդրութիւն մըն էր։ Ըստ իս, և բոլոր անոնց համար որ ճանչցած են այդ արտակեդրոն մարդը և իր լաբիւրինթոսական գործը, զայն շարունակել և լրացնել ուզելը ոչ միայն յիմարութիւն մը այլ և կարեւոր գումար մը ծովը նետել է։

Ի՞նչ ընել սակայն. կտակները անեղծանելի են ու անփոփոխելի։ Անկարելի է այդ գումարը, կտակագրին ըմբռնումովը հայ մատենագրութեան զարգացմանը ի նպաստ գրուած, ծառայեցնել ուրիշ նպատակի մը, բայց որպէս զի այդ գումարը իրաւցնէ և իրականօրէն մեր մատենագրութեան ծառայութիւն մը մատուցանէ, արդեօք կարելի չէ՞ զայն յանձնել դարձեալ Պ. Բասմաջեանի, պայմանաւ որ նա՛խ մէկ կողմ դնէ այս առասպելական բառարանին պատրաստութիւնը, և յետոյ, միշտ ազգային իշխանութեան վերին հսկողութեանը կամ մասնաւոր յանձնախումբի մը քօնթրոլին տակ, ձեռնարկէ երկարաշունչ ու մանրագիտական աշխատութեան մը, օրինակի համար ազգային ընդարձակ պատմութեան մը, սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը, որուն նմանը մինչեւ այսօր գտած չունինք, մանրամասն ու [illegible] պատմութիւն մը, որուն պատրաստութեանը յատկացնէ ներհուն բանասէրը իր ամբողջ աշխատութիւնը և իր ամբողջ կեանքը։ Լեւոն Ե. Լուսինեանի հեղինակը ամբողջ ձեռնհասութիւնը ունի ի գլուխ հանելու առանձ հսկայ և անկործնելի գործ մը, որ պիտի կազմէ իր բանասէրի բազմաշխատ կեանքին պսակաւորումը և որ իսկապէս պիտի օժտէ ազգային մատենագրութիւնը փառաւոր հեղինակութեամբ մը։

Այս մասին նոյն իսկ Պ. Բասմաջեանի մտածումը իմանալը հետաքրքրական է, ու նաեւ Պ. Եր. Օտեանինը, որ «աշակերտած» է Նուանէսքուի և որ մաս ունի համբաւաւոր բառարանին պատրաստութեանը մէջ։ Իր այս «մեղսակցութիւնը» պարտք կը դնէ իր վրայ խօսիլ և, եթէ կարելի է, լուսաբանել հարցը։

ԵՐՈՒԽԱՆ

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆԸ Ի՞ՆՉՊԷՍ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԱՒ ԱՏԱՆԱՅԻ ՄԷՋ.—Թանին, այս խորագրով հատուածի մը մէջ Ատանայի խնդրոյն վրայ խօսելով, կ'ըսէ թէ ճշմարտութիւնը կամաց կամաց երեւան կ'ելլէ, և այդ բանը շատ մը վաւերագիրներով հաստատուած է։ Թուրք ազգայնամոլ թերթը կ'աւելցնէ որ մէկիկ մէկիկ պիտի հրատարակէ զանոնք, եթէ հարկ ըլլայ։ Իբր սկզբնաւորութիւն՝ մէկ քանի հատ ալ կը հրատարակէ իր այսօրուան թիւին մէջ։ Այս վաւերաթուղթերէն կը հասկցուի որ բռնապետութեան կուսակիցները, իրենց շահերը ապահովելու համար, Սահմանադրութեան ցնծութիւնները վերջ գտնելուն պէս, սկսած են ատելութիւն սերմանել քրիստոնեաներուն ու իսլամներուն միջեւ, ջարդ մը առաջ բերելու նպատակաւ։ Թանին այս առթիւ դիտել կուտայ թէ Ատանայի տեղական կառավարութեան պարտքն էր այդ րէաքսիոնէրական շարժման առաջքը առնել, մինչ ան բոլորովին անփոյթ գտնուած է։ Ատանայի կառավարութեան ցոյց տուած ապիկարութեան և անփութութեան մասին ձեռք անցուած վկայութիւնները շատ ծանրակշիռ են, ինչպէս կ'երեւայ Թանինի հրատարակած վաւերաթուղթերէն, որոնցմէ մէկն է Հաճընի գայմագամութեան ուղղուած աղերսագիր մը։ Այդ աղերսագրով, 1908 սեպտ. 2 թուակիր, իսլամ կրօնաւորներ կը յայտնեն թէ Հաճընի նախկին միւֆթիին զաւակը՝ Ահմէտ, Սահմանադրութեան հաստատումէն քիչ յետոյ, իր եղբօր և հարցաքննիչի օգնական Սապրի և ուրիշ անձերու հետ, քօմիդէ մը կազմած են, բռնապետութիւնը վերահաստատելու համար. այդ նպատակաւ՝ շուկայ ելած են զինեալ, և իսլամ ժողովուրդը գրգռած են՝ քրիստոնեաները ջարդելու համար։ Նաեւ գաղտնի գումարումներ ըրած են՝ Հաճընի, Սիսի, Փայասի քրիստոնեաները ջարդել տալու դիտումով։ Համախոհներուն մէջ կը գտնուէր նաեւ Բօզանթի դատարանին նախկին անդամներէն Ազիզ։ Կրօնաւորները ի վերջոյ իրենց աղերսագրով կը պահանջէին որ յիշեալները ձերբակալուին։ Հաճընի Օսմ. Քօմիդէին մասնաճիւղը աշխատեր է քրիստոնեաներու և իսլամներու միջեւ բարւոք յարաբերութիւններ հաստատել, և Հաճընի մէջ կազմուած քննիչ մարմինոյն ալ թէզքէրէ մը ղրկած է՝ քննութիւնները անաչառութեամբ կատարելու համար։ Կրօնաւորներու բողոքին և Կ. Պոլսէն տրուած հրամաններու վրայ, Ատանայի դատական պաշտօնեաները քննութեան կը ձեռնարկեն։ Որոշում կը տրուի Ահմէտ էֆ.ն ձերբակալել և դատաստանի ենթարկել։ Ընդհանուր դատախազը կը պահանջէ երաշխաւորութեամբ արձակել զայն։ Իրաւ ալ այդպէս կ'ըլլայ։ Այդ թուականէն մինչեւ մարտի վերջերը հինգ ամիս կ'անցնի։ Այդ միջոցին ի՞նչ կ'ըլլայ, յիշեալ րէաքսիոնէրին և գրգռիչին նկատմամբ ի՞նչ կ'ըլլայ. ոչինչ. ինչո՞ւ համար, պատճառը յայտնի չէ, դիտել կուտայ Թանին, ան եզրակացութեան յանգելով.—«Ուրեմն հարկ կ'ըլլայ գործին այդպէս ձգձգուելուն պատասխանատու նկատել դատական պաշտօնեաները։ Ո՞ւր էր լաւ. Բաղ. պաշտօնեաները և կառավարութիւնը ի՞նչ կ'ընէին։ Քանի որ կառավարութիւնը տեղեակ էր այդ շարժումին և գրգռումներուն, ինչո՞ւ համար խուզարկութիւններու չձեռնարկեց։ Ինչո՞ւ համար կառավարութիւնը չհասկցաւ թէ րէաքսիոնէրներուն կողմէ այդ կարգի խարէական արարքներ ի գործ կը դրուին։ Դատական դրութիւնը ինչո՞ւ համար հաստատուած է արդեօք։ Մեր դատարանները իրաւասութիւն չունի՞ն այս հարցումները ընելու կուսակալին. պէտք չէ՞ր հաշիւ պահանջելու կուսակալէն։» Այս տողերը զարմանքով կը կարդանք Թանինի մէջ, այդ թունդ ազգայնական թերթին մէջ, որ դեռ քանի մը շաբաթ առաջ կը պնդէր թէ Հայերն ալ յանցաւոր են Կիլիկեան կոտորածին մէջ։ Բայց այս տեսակ վօլթ-ֆասներ սովորական դարձած բաներ են Թանինի համար, որ երէկուան իբր ճշմարիտ դաւանածը այսօր կը հերքէ ակամայ տեղի տալով արեւու պէս պայծառ ճշմարտութիւններու առջեւ։

ՅՈՒՆԱՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԱՅՑԸ.—Յունաց Եոաքիմ Պատրիարքը երէկ կէսօրէն յետոյ ընկերակցութեամբ երկու մետրապոլիտներու, և Բաղաք. Ժողովի անդամ Քարաթէոտորի պէյի, Բազանովասս և Իքիատիս էֆ.ներու փոխադարձ այցելութեան եկաւ Ազգ. Պատրիարքարան։ Պատշաճ մեծարանքներով ընդունուեցաւ Տ. Եոաքիմ Պատրիարքարանի դահլիճին մէջ։ Ներկայ էին Քաղաքական Ժողովէն անդամներ և կրօնական դասէն ներկայացուցիչներ։ Երկու Պատրիարքները սիրալիր կերպով ողջագուրուեցան։ Տ. Եոաքիմ, պատասխանելով Դուրեան Սրբազանի համակրական խօսքերուն, ըսաւ թէ փոխադարձ պարտականութիւն կը ծանրանայ միշտ աշխատիլ որ երկու ազգերը ապրին միշտ եղբայրաբար և խնդրեց որ իր ողջոյններն ու յարգանքները հաղորդուին Իզմիրլեան Կաթողիկոսին՝ երբ նամակ գրուի։ Խօսքը դարձաւ կրթական խնդրին շուրջը։ Դուրեան Սրբազան հարցուց թէ կառավարութեան կողմէ ոեւէ պաշտօնական թուղթ եկա՞ծ է դպրոցներու խնդրի մասին։ Եոաքիմ Պատրիարք պատասխանեց թէ առ այժմ ոեւէ ձեռնարկ չէ եղած թէ՛ Անատոլուի և թէ Ռումէլիի մէջ, միայն տեղ տեղ դպրոցներու վիճակագրութեան ցանկը ուղղուած է։ Զինուորական հարցի մասին խօսելով, երկու Պատրիարքները յայտնեցին թէ գաւառներու մէջ տուրքերը ամենայն խստութեամբ կը շարունակուին գանձուիլ, առանց նկատի առնելու ժողովրդեան անձուկ վիճակը։ Ետքը, Ն. Սրբազնութիւնը Պոյաճեան էֆ.ի դառնալով հարցուց թէ ինչպէս կ'երթան Խորհրդարանին գործերը.

—Հետզհետէ կարգի կը մտնէ, պատասխանեց Պոյաճեան էֆ. ինշալլահ աղէկ պիտի ըլլայ։

Եոաքիմ Պատրիարք ըսաւ.

—Ճիշդ է. արդէն թրքերէն առած մը կայ որ կ'ըսէ. «Օսմանլը՝ Թաւշանը աւարապա իլէ ալար։»

Պատուասիրութիւններէ յետոյ, Եոաքիմ Պատրիարք հրաժեշտ առաւ Դուրեան Սրբազանէն և վարդապետներու ու քահանաներու առաջնորդութեամբ Մայր եկեղեցի գնաց։ Յունաց Պատրիարքը՝ զգեստաւորուած՝ բեմ ելաւ և յունարէն հետեւեալ քարոզը խօսեցաւ, զոր թուրքերէնի թարգմանեց առաջին գործակատար Իքիատիս էֆ.

«Հայ ազգը այս միեւնոյն բեմէն սակէ առաջ լսելու բախտը ունեցաւ իր հոգեւոր պետ՝ Իզմիրլեանը, որ տեխրուած՝ տասը տարիներ հեռու ապրեցաւ. այսօր ես ալ այս բեմէն կը շնորհաւորեմ նախ Իզմիրլեանի Կաթողիկոսութեան բարձրանալը և յետոյ Դուրեան Սրբազանի Պատրիարք ընտրուիլը։ Հայ ազգը այս բաղդաւորութիւններուն արժանացաւ շնորհիւ սահմանադրական կարգերու հաստատման, որով ջնջուեցաւ բռնակալութիւնը։ Աղօթենք ամէն անոնց համար —մասնաւորաբար մե՛ծ Թուրքերուն— որոնք բերին այս ազատութիւնը և բռնակալութեան տապալումին աշխատեցան։ Հետեւաբար միշտ պէտք է յարգանք ունենանք գրուած կանոններուն ու օրէնքներուն, սէր դէպի Հայրենիքը։ Աւետարանը սիրոյ սկզբունքին վրայ հաստատուած է և ամէն բանէ առաջ սէր կը քարոզէ. իրարու հետ ապրելու ենք սիրով և միաբանութեամբ, ճշմարիտ և անկեղծ սիրով սիրելու ենք մեր միւս հայրենակիցները. մենք զանոնք սիրելու պարտական ըլլալով, անոնք ալ պարտական են նոյն սիրով մեզ սիրելու. և եթէ այս պարտականութիւնը սկզբունք դրուի, թէ՛ Հայրենիքը և թէ կառավարութեան գործերը անկասկած միշտ դէպի լաւը կը յառաջանան։ Կրկին կը շնորհաւորեմ ձեզ՝ ձեր Նոր Պատրիարքին առթիւ և կը յանձնարարեմ —թէեւ աւելորդ է— որ հնազանդիք միշտ անոր, քանի որ ձեր այդ գլխաւոր պարտականութիւնը կատարելով անիկա ուժ պիտի առնէ և պէտք եղած ատեն կարող պիտի պաշտպանէ Հայ ազգին ու եկեղեցիին իրաւունքները։»

Եոաքիմ Պատրիարք վերջացուց խօսքը բարեմաղթութիւններով և մեկնեցաւ իր հետեւորդներուն հետ։

ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ ՈՍԿԻ ՊԻՏԻ ՂԸՐԿՈՒԻ ԱՏԱՆԱ. — Առջի օր, Միջազգային Օգնութեան Յանձնաժողովին անդամներուն հետ ունեցած տեսակցութեան մէջ, Ներքին գործոց Նախարարը յայտարարած է թէ Նախարարաց Խորհուրդը իր վաղուան նիստին մէջ պիտի որոշէ 100,000 ոսկիի վարկ մը պահանջել Ն. Վսեմ. Ժողովէն, այրած տուներու շինութեան յատկացնելու համար։

ԹԱՂԱԹԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԸ գումարուեցաւ երէկ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, Նախագահութեամբ Ս. Պատրիարքին և հետեւեալ որոշումները առաւ.— Ա. Վաւերացուց Բաժնէժողովի Թաղ. Խորհրդոյ ընտրութիւնը։ Բ. Ուշադրութեան առաւ Ազգ. Կեդր. վարժարանի տեսչութեան առթիւ ծագած խնդիրը, և հասու ըլլալէ ետք այս մասին կատարուած քննութեանց, հարկ դատեց ինչ ինչ բացատրութիւններ առնել թէ՛ Ուսումն. Խորհուրդէն և թէ՛ Խնամակալութենէն, և ըստ այնմ որոշեց պէտք եղած գիրերն ուղղել։ Գ. Կտակաց Հոգաբարձութեան յայտագրին վրայ, ուշադրութեան առաւ Անդրանիկ Նուանէսքուի երկասիրած լեզուաբանական բառարանի լրացման ու արտպագրութեան խնդիրը, և լսելէ ետք բացատրութիւններն ու առաջարկութիւնները բանասէր Պ. Կարապետ Բասմաջեանի, զոր նոյն իսկ բարեյիշատակ Կտակարարը յարմար գտած էր իր մահուանէն ետքը իր երկասիրութիւնը շարունակելու և ի լոյս ընծայելու համար, որոշեց Նախապէս Պատրիարքարանի տրամադրութեան ներքեւ առնել յիշատակեալ բառարանի ձեռագրերը և քննութենէ մը անցընել յետոյ զանոնք, կարեւորը տնօրինել։ Նկատելով որ Ազգային Հիւանդանոցը այս վերջերս նիւթական տարապայման անձկութեան մատնուած է իր հասոյթներու նուազման հետեւանօք, և օրական ուտեստի պէտքերն անգամ դժուարաւ կը հոգացուին, և նկատելով որ Հոգաբարձութեան կողմէ ներկայացեալ հաշուեգրի մը համաձայն 1000 լիրայի գումարի մը անհրաժեշտ պէտք կայ, այս կացութեան դարման մը բերելու համար, Տնտեսական Խորհրդոյ առաջարկութեան վրայ, որոշեց որ Դարաքէօզեան կտակին և արհեստական վարժարանի միացեալ խնամակալութեան սնտուկէն չորս մասնավճարով հիւանդանոցին տրուած տարեկան 600 լիրայի գումարը միանուագ հատուցուի, և այս կերպով դիւրութիւն մը ընծայուի Հոգաբարձութեան, նոյն հաստատութեան անհրաժեշտ պէտքերը հոգացնելու համար։ Այս առթիւ Ժողովը որոշեց յանձնարարել Տնտես. Խորհրդոյ որ Հոգաբարձութեան հետ համախորհուրդ պէտք եղած միջոցները ծրագրէ Հիւանդանոցի այս վիճակը բարելաւելու նպատակաւ, և կազմել տայ անոր մատակարարութեան պիւտճէն։ Ժողովը խորհրդակցութիւններ կատարեց նաեւ ազգային վարժարաններու ընդհանուր խնդրոյն վրայ։

ԳԱՏԸԳԻՒՂԻ Հայ Ազատական Մասնաճիւղ Ակումբը, իր 31 մայիսի ընդհ. ժողովին մէջ, քուէարկութեամբ ընտրեց իր վարչ. ժողովը հետեւեալ կերպով. Ատենապետ՝ Հայր Սահակ Տէր Մովսէսեան, Ատենադպիր՝ Բարունակ Մաղաքեան, Գանձապետ՝ Վահրամ Սեպուհեան, Յակոբ Թոփալեան, Գասէր Սուլէեան, Սեդրակ Տէր Պօղոսեան, Յակոբ Սարաֆեան, Արամ Թագւորեան, Արսէն Մութաֆեան էֆ.ները։ Իսկ վարչ. ժողովը ընտրեց իր գործադիր մարմինը սապէս. Ատենապետ՝ Լեւոն Շամտանճեան, Ատենադպիր՝ Լեւոն Զգուքճեան, Հաշուակալ՝ Տօքթ. Տատուրեան, Լեւոն Սէֆէրեան, Տօքթ. Տիրան Գալէմքեարեան, Սերովբէ Բաղդասարեան, Ռուբէն Տէր Խօսրովեան էֆ.ները։

ԷՆԳԻՒՐԻԻ Առաջնորդ Տ. Բարգէն Ծ. Վ. Կիւլէսէրեան երէկ մայրաքաղաքէս մեկնեցաւ իր պաշտօնավայրը։

ԶԱՐԻՖԵԱՆ ԽՈՒՄԲԸ ԳԸՆԱԼԸ ՄԷՋ.— Ամառնային եղանակին բացման առթիւ, Զարիֆեան Թատերախումբը իր առաջին ներկայացումը կուտայ այս գիշեր, ժամը 2ին, Գընալը կղզիին Թատրոնին մէջ։ Պիտի ներկայացուի Ժօրժ Պրանտէսի յայտնի տրամը՝ Հիւր, երկու արարուած, և քօմէտի մը՝ Ադամ և Եւա, երկու արարուած։ Գիներն են օթեակ 60 և 40, բազկաթոռ 10, մնացեալը 5 ղրուշ։

ԹԱՏՐՈՆ.— Հանգուցեալ կատակերգակ Միքայէլ Զափիրեանի ընտանիքին ի նպաստ յառաջիկայ շաբաթ գիշեր ժամ 2ին, Սկիւտարի Ս. Խաչի Լսարան-Թատրոնին մէջ պիտի ներկայացուի Այստա, ողբերգութիւն չորս արար և մէկ կենդանի պատկեր ու Դարբիններու գործադուլը. Նաեւ Վէրի ճառաւորին սպասաւորը՝ և Փուլչինելլա ծիծաղաշարժ զաւեշտները։ Ներկայացման պիտի մասնակցին ամաթէօր դերասաններ։ Գիներն են թիկնաթոռ 1 մէճիտ, Ա. կարգ 10 և Բ. կարգ 5 ղրուշ։

ԳՕԼԹԱՍԵԱՆ Որբանոցին 5 օսմ. ոսկի նուիրած է Գէորգ էֆ. Տէմիրճեան, իր որդւոյն ամուսնութեան առթիւ։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ Գուրեան Լուսինեանի ֆրանսահայ պատկերազարդ մեծ բառարանին 18րդ պրակը, 40 փարա։ Կը գտնուի նոյնպէս Բրինքիրոյի և Պէօյիւքէքէի նուաստագոյններուն դէմ։ Բաժանորդագրութիւնը, որ կ'աւարտի Սեպտ. 1ին, կ'արժէ 20 Փր. Պոլիս, 23 Փր. գաւառները։ Կեդրոնատեղին է «Արծիւ» գրատուն, Մաքրուճեքլար, 22։

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ.— Հոգաբարձութիւնս ներկայ ազդարարութեամբ կը հրաւիրէ այն բանասէր ազգայինները, որոնք կը փափաքին ի նպաստ Հիւանդանոցիս հրատարակելի յառաջիկայ 1910 տարւոյ ընդարձակ օրացոյցի պատրաստութիւնը ստանձնել, որ հաճին թուականէս 15 օր իրենց պայմաններն ու ծրագիրը ներկայացնել Հոգաբարձութեանս։

⁂ Պէյրութ բնակեալ Յովհաննէս էֆ. Կիւլպէնկեան իր որդւոյն Կիւլպէնկ էֆ. Կիւլպէնկեանի ընդ Օր. Պերճուհի Զարիֆեանի ամուսնութեան առթիւ փոխան ծաղկեփունջի 5 օսմ. ոսկի նուիրած է։

⁂ Հանգուցեալ Մհր. Յարութիւն աղա Արխանեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Տէր և Տիկին Գէորգ Արխանեան 2 օսմ. ոսկի նուիրած են։

⁂ Հանգուցեալ Վարդան վրդ. Բրօխօրօնեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են.— Խաչատուր էֆ. Մնչիկեան 108, Զաքար էֆ. Բրօխօրօնեան 60, Սանթրոս էֆ. Տառուկեան 20 ղրուշ։

⁂ Հանգուցեալ Գրիգոր էֆ. Նազգաշեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են. Տէր և Տիկին Արմենակ Մանուկեան 324, Այրի Տիկին Շ. Նազգաշեան 216, Տիարք Եղուարդ և Յարութիւն Նազգաշեան 120, Գէորգ էֆ. Գ. Նազգաշեան 108, Այրի Տիկին Ց. Սթամպօլլեան 108, Միսաք էֆ. Խիւտավէրտեան 108, Այրի Տիկին Մարիցայ Գ. Նազգաշեան 216, Միհրան էֆ. Ա. Նազգաշեան 216 և Յակոբիկ էֆ. Մարգարեան 108 ղրուշ։ (Կնիք)

ԹԱԳՍԻՄ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՐՃԱՐԱՆ.— Կը խնդրենք՝ Երկրէ, Ամերիկայէ և այլ վայրերէ Պոլիս հասնող հայրենակիցներէ որ օթեւանելու համար Բերա, Թագսիմ, Սըրա Սէլվիլ թիւ 4 Հայկական սրճարանը դիմեն։ Կը յուսանք թէ գոհ պիտի մնան ինձմէ։ Արթին Թովմաճեան

ՊԱԼԵՆՑ ԳՐԱՏՈՒՆ

Քիչ օրեն տպագրուիլը կ'աւարտի հետեւեալ դասագրերուն

Ազգային պատմութիւն.— Բազմաթիւ պատկերներով և Հին Հայաստանի գունաւոր քարտէսով. Ա. տարի, Կ. Յ. Բասմաջեանէ. 5 ղրշ.

Աշխարհագրական ընթերցանութիւն.—Տարրական դասընթացք Ա. Բ. տարի պատկերազարդ, Յ. Գաղանճեանէ, 4 ղշ.

Նոյնին.—Միջին դասընթացք Գ. Դ. տարի պատկերազարդ, Նոյն հեղինակէն 6 ղշ.

Le français. cours complet pour l'enseignement directe de la langue française. պատկերազ. 1. partie, 3 ղրուշ.

Le français 2. partie, 5 ղշ.

Ընդարձակ զրացանկ Պ. Պալենց գրատան Ս. սաս 5 ղշ. միայն մեր յաճախորդներուն ձրի։

Ժամագիրք Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ 1909ի տպագրութիւն, 15 ղրշ.։

ՅԱՏՈՒԿ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵԼԿՐԱՏ, 9 յուլիս.—Պալատան մէջ ի պատիւ օսմ. պատուիրակութեան տրուած հացկերոյթին ատեն Թագաւորը բաժակ պարպեց Թուրքիոյ Սուլթանին կենացը, ըսելով թէ Սերպիա կը փափագի բարեկամութեան և բարի դրացնութեան յարաբերութիւններ մշակել Օսմ. կայսրութեան հետ։ Պատուիրակութեան պետ Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան բաժակ պարպելով Սերպիոյ Թագաւորին կենաց, պատասխանեց թէ օսմ. կառավարութիւնն ալ կը փափաքէր որ բարեկամական յարաբերութիւնները ամրապնդուին Թուրք և Սերպ ժողովուրդներուն միջեւ։ Պատուիրակութիւնը այսօր Պուքրէշ կը մեկնի։

ՑԷԹԻՆԵԷ.— Օսմ. պատուիրակութիւնը երէկ ներկայացաւ Նիքօլա իշխանին. իրիկուան հացկերոյթ մը տրուեցաւ պալատան մէջ։ Իշխանը բաժակ պարպեց Սուլթանին կենացը։

ՓԱՐԻԶ.— Նախկին երեսփոխան Պ. Պօս, վիճաբանութեան մը հետեւանքով, երկու անգամ ապտակեց ելմտական Նախարարը՝ Պ. Քայեօն։ Այս միջադէպին հետեւանքով՝ Պ. Քայեօյի և Պ. Պօսի միջեւ մենամարտ մը տեղի ունեցաւ, սակայն ապարդիւն կերպով։

ՊՈՄՈՆԹԻԻ ԳԱՐԵՋՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՏԷԶԸ

ՖԵՐԻԳԻՒՂԻ ՄԷՋ

Վաղը, զինուորական նուագախումբ կէս օրէն յետոյ ժամը 4ին։ Պարտէզը ելեկտրականութեամբ պիտի լուսաւորուի։ Ժամը 9ին հրախաղութիւն։ Ազատ մուտք։ Ըմպելիներուն գինը սովորական։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ, Յունիս 26/9 Յուլիս		
Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 %	Օ. Ո.	101 08½
Ամենէն բարձր գին	»	101 12½
Ամենէն վար գին	»	101 08½
Ռումէլի Երկաթուղւոյ գոց	Փր.	173 50
Ամենէն բարձր գին	»	173 62
Ամենէն վար գին	»	173 37½
ՔԱՑՈՒՄ, Յունիս 27/10 Յուլիս		
Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 % Գ.Կ.	Օ. Ո.	101 05½
» » » ժամը 5ին	»	101 05
Ռումէլի Երկաթուղի	Փր.	173 25
» » ժամը 5ին	»	173 25
Քարափ Կ. Պոլսոյ	»	426 —
Անատ. երկթ. Գործառ. Ա. սերի	»	520 —
» » » Բ. սերի	»	516 —
» » բաժնեթղթ.	Օ. Ո.	14 25
Ծխախոտի Ռէժիին	»	— —
Ծխախոտի Ռէժիէի Հիմնական	»	1 30
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	»	4 60
Օսմ. Դրամատուն		17 20
[illegible] բաժնեթուղթ		7 95
» ժուիսանս		3 92
» պարտաթուղթ		485 —
Թրամուէյ	Փր.	72 —
Տէրքոսի Ջուրի Ընկ.		299 —
[illegible]		425 —
Միտիլլի Պանքա	Օ. Ո.	5 50
Նէհրիֆ Քէօֆա Թրամ. բաժնեթղթ.	»	2 —
Սալօնիկի Պանքա		135 —
[illegible]		30 50
» սովորական		29 —
Քարափ Իզմիրի		575 —
Լաւրիոն	Փր.	56 —
Ջարթըրտ	»	38 —
Քրէտի Ֆօնսիէ Էժիփսիէն հին		282 —
» » » նոր		249 50

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ ԳԱՐԵՋՐԱՏՈՒՆ-ՊԱՐՏԷԶ

ՊԷՊԷԳԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ, 26/9 յուլիսէն սկսեալ, ամբողջ ամառնային եղանակին, ամէն ուրբաթ և կիրակի օրերը, ժամը 9էն մինչեւ 4 զինուորական նուագախումբը պիտի նուագէ։ 3—2

ԱԶԴ

Անատոլըի Օսմանեան Երկաթուղի

Տնօրէնութիւնս պատիւ ունի ծանուցանել թէ՝ յառաջիկայ յուլիս 25 (Ն. Տ.) թուականէն սկսեալ, Մ. Տէմօսթէն Տէլլակրամաթիքա Ընկերութեանս կողմանէ ճանչցուած յանձնակատար ըլլալէ պիտի դադրի և թէ ուղղակի Հայտար-Փաշայի և Պոլսոյ (Սիրքէճի) միջեւ փոխադրուելիք վաճառքներու արձանագրութիւնը պիտի ջնջուի նոյն թուականէն սկսեալ։

Տնօրէնութիւն

Հայտար-Փաշա, 22 յունիս 1909 (Ն. Տ.)

ՄԱԳՐԳԻՒՂԻ ԹԱՂԱՊԵՏ. ՄԵԾ ՊԱՐՏԷԶԸ

ԶԻՆ. ՄԵԾ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

ԵՒ

ԻՆՑԷ ՍԱԶ

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԱՂԱՆԴԵՐ

ՏԱԿԱՌՈՎ ԹԱՐՄ ԳԱՐԵՋՈՒՐ

3—2

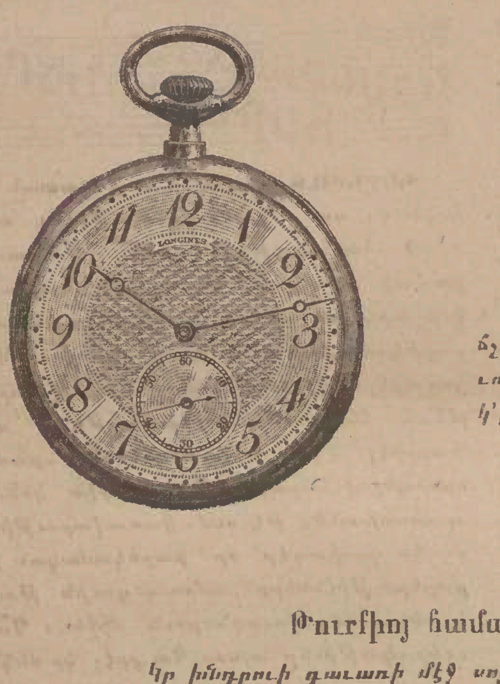

ԼՈՆԺԻՆ

Աշխարհիս միակ ամենաբարձր ժամացոյցը, պաշտօնապէս ընդունուած Միացեալ Նահանգներու եւ Իտալիոյ ծովային նախարարութիւններէն:

ՈՍԿԻ, ԱՐԾԱԹ, ՄԵՏԱՂ ԱՄԷՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ

Ինչո՞ւ միրթ ճաշակի և ուղիղ դատողութեան տէր ամէն գնորդ նախապատուութիւն կուտայ ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցին. — Որովհետեւ ճշդութիւն, տոկունութիւն, նրբարուեստ աշխատութիւն և փայլչքեղութիւն անոր գլխաւոր արժանիքը կը կազմեն և լիովին երաշխաւորուած են: Ինչո՞ւ ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցը ամէնէն բազմաթիւ և ամենաբարձր վարձատրութեանց արժանացած է.—Որովհետեւ հիանալի կերպով կ'իրականացնէ արուեստին բոլոր կատարելագործումներն և իր նշանաւոր արդիւնքներով միշտ կը գերազանցէ համանման արտադրութիւնները:

5 մեծագոյն մրցանակներ.—*Անվերս* (1885), *Բարիզ* (1889), *Բրիւսէլ* (1897), *Բարիզ* (1900), *Միլան* (1906):
2 արտաքոյ մրցման, անդամ ժիւրիի.— *Ժընէվ* (1896), *Թուրին* (1899):
4 Ոսկի մրցանակներ, 35է աւելի ուրիշ մրցանակներ Նեօշադէլի դիտարանէն:
16 շքադրամներ.— *Բարիզ, Վիեննա, Ֆիլատելֆիա, Անվերս Ամսթէրտամ, Չիքակօ, ևն., ևն.:*

50—6

Թուրքիոյ համար ընդհանուր ներկայացուցիչ **ՆԱՍԻՊ Խ. ՃԷՃՎԷՃԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ** Մեծ Շուկայ, Մահճաջըլար, 44—46. Կ. ՊՈԼԻՍ

Կը խնդրուի գաւառի մէջ սոյն վաճառատան բազմաթիւ յաճախորդներէն, պէտքը ներկայանալէն առնուազն մէկ ամիս առաջ ղրկել իրենց ապրանքները, յապաղմանց չենթարկուելու համար:

Յիշեալ վաճառատան մէջ կը գտնուին նաեւ ամէն տեսակ գոհարեղէններ եւ ոսկի շղթաներ:

ՏՕՔԹ. Ա. ՈՒՆՃԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՔԻԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ՈՒ ԿՈԿՈՐԴԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Բարիզի մէջ իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած ըլլալով՝ ելեքտրականութեան ու ցարդ Պոլսոյ մէջ չգործածուած sաf օդի, sիաֆանօսքօբիի, պռօնքօսքօբիի, եօզօֆակօսքօբիի *ու ամէնէն նորահնար մեթոտներով մեծ յաջողութեամբ կը դարմանէ՝ խուլութիւնը, գլխուպտոյտը ու հինցած ցաւերը, ականջի խժալը ու ականջի, քիթի, բերնի, կոկորդի ու խռչակի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները:*

Նամանաւանդ երեսի ու քիթի վրայ եղած տձեւութիւնները, որոնք ցարդ անբուժելի նկատուած էին, առանց գործողութեան, *կատարելապէս կը շտկէ նորահնար գործիքով մը, որուն շնորհիւ բազում այդ կարգի հիւանդներու Եւրոպիոյ մէջ բժշկուած ըլլալը կ'ապացուցանէ:*

Վիզի ու գլխու վրայ ամէն տեսակ գործողութիւն կը կատարէ և տղոց կոկորդի նշիկները (պատէմճիք) կը հանէ, առանց արիւնահոսութեան *իր մասնաւոր գործիքովը:*

Հիւանդ կ'ընդունի մինչեւ կէս օր, Պահճէգափու, Համիտիյէ սէպիլի դէմ, Սբիկ Իւթիւճեան դեղարանը. իսկ կէս օրէ վերջ, իր տունը, Բերա, Շիշակ ճամբայ, Թագսիմ, Ֆրանս. հիւանդանոցին դէմ, Թիւ 41:

Հինգշաբթի օրերը կէս օրէ վերջ իր տունը դիմող ամէն հիւանդները, իսկ վկայեալ աղքատները *ամէն օր ձրիաբար դարմանելու պատրաստ է:* 50—7

Cie RUSSIE

Navigaiion à Vapeur et de Commerce

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շաբաթուան երթեւեկութիւններ

Յուլիս

Դշ.	1/14	*Ինէպօլի, Սինոպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Րիզէ և Պաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին:*
Դշ.	1/14	*Օտեսա. Իրիկուան ժամը 4ին:*
Եշ.	2/15	*Իզմիր, Պիրէոս և Աղեքսանդրիա. ժամը 10ին:*
Եշ.	2/15	*Օտեսա. ժամը 4ին:*
Ուր.	3/16	*Սէվաստոբոլ. ժամը 10ին:*
Շբ.	3/16	*Օտեսա. ժամը 10ին:*
Շբ.	4/17	*Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիօս, Հռոդոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Թրիպոլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բոռ-Սաիտ և Աղեք. ժամը 4ին:*

ԲԱՑՈՒՄ ՖԼՈՐԻԱՅԻ ՊԱՐՏԷԶԻՆ

ԱԶԴ.— *Տնօրէնութիւնս պատիւ ունի ծանուցանելու հանրութեան թէ Ֆլորիայէ պարտէզին բացումը տեղի ունեցած ի* 1909 *ապրիլ* 19 *կիրակի օրը: Այդ պարտէզը հաճելի ընծայելու համար զբօսասէրներուն, կարեւոր բարեփոխումներ կատարուած են: Վրան գոց տեղ մը շինուած է, ի հարկին անձրեւէն պատսպարելու համար յաճախորդները: Պիւֆէն բոլորովին կերպարանափոխ եղած է, որպէս զի ամէն յաճախորդ կարենայ թարմ գարեջուր խմել, շատ արագ սպասարկութեամբ, որքան ալ բազմութիւն ըլլայ: Պոմօնթիի գարեջուրը, խիստ թարմ, զեղչուած գիներով պիտի տրուի և պարտէզին մէջ փակցուած ծանուցումներով գինը նշանակուած է: Միւս ըմպելիներն ալ առաջնակարգ պիտի ըլլան և ամէն քսակի մատչելի: Պէտք է ըսել որ աթոռներու և սեղաններու համար դրամ չպիտի առնուի: Երթեւեկութիւնը դիւրացնելու համար, երկաթուղիի ընկերութիւնը շատ մը կառախումբեր պիտի կեցնէ Ֆլորիայի առջեւ, ուրբաթ և կիրակի օրերը:*

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ
Պոմօնթի գարեջրատան անանուն Ընկերութեան

12—12

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ
BANQUE DE SALONIQUE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 10,000,000 Ֆր.
ՎՃԱՐ. ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1908ին
8,000,000 Ֆր.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին
3,700,000 Ֆր.
ԿԵԴՐՈՆՆ Է ՍԵԼԱՆԻԿ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

Գաւալա, Կ. Պոլիս (Ղալաթիա և Պերա), Մանասթըր, Սկիւպ եւ Իզմիր:

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ խնամով կը կատարէ Կ. Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ ու Ասիոյ և Եգիպտոսի հրապարակներուն, ինչպէս նաև միւս օտար քաղաքներուն վրայ քաշուած փոխանակագիրներ: Չէքերու հաշիւներ կը բանայ: Արժեթուղթերու վրայ փոխառութիւններ կ'ընէ: Սակարանական հրամաններ կը կատարէ եւրոպական բոլոր հրապարակներուն վրայ: Չէքեր ու վարկագիրներ կը հանէ Թուրքիոյ և արտասահմանի բոլոր քաղաքներուն վրայ: Աւանդներ կ'ընդունի ի տես վճարելի և 3, 6, 9, 12 ամսուան պայմանաժամներով: Վերջապէս ամեն տեսակ դրամական գործառնութիւններ կը կատարէ յաւաղագոյն պայմաններով: Պանք ըը Սալօնիք [illegible] համար ալ [illegible] մը ունի, [illegible] պայմաններով:

700 ղրուշ 700
ՁՐԻ

Ամէն յանսխորդ որ 50 ղրուշի գնում կ'ընէ
ՃԸՄԻՋԸՐԻ ԻՒՆԻՎԷՐՍԷԼԷ
(Բերա, Մեծ փողոց, թիւ 399)
ՁՐԻԱԲԱՐ ՊԻՏԻ ՍՏԱՆԱՅ
Վիճակահանութեան թիւ մը, երեք բաժիններէ բաղկացած:
Ամէն ամսու վերջը տեղի պիտի ունենայ վիճակահանութիւնը:

Շահողը իրաւունք պիտի ունենայ ստանալու՝

Ա.	բաժնին համար	400	ղրշ. ի ապրանք
Բ.	»	» 200	» »
Գ.	»	» 100	» »

20—13

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ազդ.—*Թողեալ Հասոյթներու Վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Բէօբրիւ-Օլուքի (Էկէրտիր) ձկնորսութեան տուրքին վարձակալութիւնը, որուն պայմանաժամը յառաջիկայ օգոս. ի վերջը կ'աւարտի, տեղւոյն գործակալութեան կողմէ աճուրդի հանուած է երեք տարուան համար,* 1909 *սեպտ.* 1էն *սկսեալ: Սոյն վարձակալութեան տրուած է* 73,000 *ղրշ.: Կ. Պոլսոյ մէջ աճուրդին մասնակցողները տեղեկութիւն առնելու համար կրնան դիմել Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչութեան (Ձկնորսանի ճիւղ): Աւելորդ է ըսել որ աճուրդին մասնակցիլ փափագողները պարտաւոր են կանոնական երաշխաւորութիւնը տալու:*

Ընդհ. Տնօրէնութիւն

23/5 յունիս 1900 9—3

* * *

Ազդ.— 1881 *դեկտ.* 8/20*ի կայս. հրամանագրի Ե. և ԺԳ. յօդուածներու և* 1903 *սեպտ.* 1/14*ի յարակից հրամանագրին ԺԲ. յօդուածին տրամադրութեանց համաձայն, Րումէլիի պարտաթուղթերու հետեւեալ թիւերը.* 90,531, 172,073, 443,304, 443,305, 723,178, 1,557,182, 1,974.873, 1,974,875 *որոնք պարգեւ շահած են* 1879 *օգոստ.* 1*ի վիճակահանութեան մէջ և վճարման համար չեն ներկայացուած, ջնջուած պիտի համարուին* 1909 *օգոստ.* 1*ին:* 9—5

* * *

Ազդ.—1881 *դեկտ.* 8/20*ի կայս. հրամանագրի Ե. յօդուածի 5րդ հատուածին համաձայն, օսմ. Փոփոխեալ Պարտքի պարտաթուղթերու թիւ* 40 *կտրօնը, որուն պայմանաժամը,* 1903 *սեպտ.* 1/14*ին կ'աւարտի, եթէ մինչեւ* 1909 *սեպտ.* 1/14 *չգանձուի, Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչութեան պիտի մնան:* 10—5

* * *

Ազդ. — 1890 *ապրիլ* 15/27*ի կայս. հրամանագրի ԺԴ. յօդուածին համաձայն,* 1890*ի* 4% *Բրիօրիթէ պարտաթուղթերու թիւ* 26 *կտրօնը, որուն պայմանաժամը կ'աւարտի* 1903 *սեպտ.* 1/14*ին, եթէ մինչեւ* 1909 *սեպտ.* 1/14 *չգանձուի, Օսմ. Հանր. Պարտքի Վարչութեան պիտի մնայ:*

14—5

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

Ազդ.—1904*ի* 4% *օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ յառաջիկայ յուլիս* 1*էն սկսեալ, պայմանաժամը նոյն թուականին աւարտող թիւ* 6 *կտրօնին վճարումը պիտի կատարուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Ղալաթիոյ կեդրոնէն կողմէ, ամէն օր, ժամը* 10*էն մինչեւ* 2½ *կէս օրէն յետոյ, բաց ի կիրակի օրերէն, իսկ ուրբաթ օրերը ժամը* 10*էն մինչեւ կէս օր: Թուակիր պօրտրօներուն ընկերացած կտրօններուն փոխարէն՝ պարտաթուղթի տէրերուն պիտի յանձնուի ընկալագիր մը, որ իր շրջաբերութեան թուականէն տասը օր յետոյ պէտք է ներկայացուի Օսմ. Կայս. Պանքային, Ղալաթիա, վճարուելու համար:*

Ազդ.—1896*ի* 5% *օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ յառաջիկայ յուլիս* 1/14*էն սկսեալ պայմանաժամը նոյն թուականին աւարտող թիւ* 26 *կտրօնին ինչպէս նաեւ յուլիս* 1/14*ին կատարելի վիճակահանութեան ամորտիներուն վճարումը պիտի կատարուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Ղալաթիոյ կեդրոնէն ամէն օր, ժամը* 10*էն մինչեւ* 2½, *բացի կիրակի օրերը, իսկ ուրբաթ օրերը ժամը* 10*էն մինչեւ կէս օր: Ի փոխարէն կտրօններու և ամորթի պարտաթուղթերու, որոնց հետ պէտք է գտնուին թուակիր պօրտրօներ, ընկալագիր մը պիտի յանձնուի, այդ ընկալագիրը շրջաբերութեան թուականէն տասը օր յետոյ պէտք է ներկայացուի օսմ. Կայս. Պանքային, Ղալաթիա, վճարուելու համար:*

Ազդ.— 1901—05*ի* 4% *օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ յառաջիկայ յուլիս* 1/14*էն սկսեալ, պայմանաժամը նոյն թուականին աւարտող թիւ* 8 *կտրօնին վճարումը պիտի կատարուի Օսմ. Կայս. Պանքային Ղալաթիոյ կեդրոնէն կողմէ, ամէն օր, ժամը* 10*էն մինչեւ ժամը* 2½, *բացի կիրակի օրերէ, իսկ ուրբաթ օրերը, ժամը* 10*էն մինչեւ կէս օր: Թուակիր պօրտրօներուն ընկերացած կտրօններուն փոխարէն՝ պարտաթուղթի տէրերուն պիտի յանձնուի ընկալագիր մը, որ իր շրջաբերութեան թուականէն տասը օր յետոյ պէտք է ներկայացուի Օսմ.* ՚*Կայս. Պանքային, Ղալաթիա, վճարուելու համար:*

Ազդ.—Մաքսային 4% *օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի որ յառաջիկայ յուլիս* 1/14*էն սկսեալ, պայմանաժամը նոյն թուականին աւարտող թիւ* 13 *կտրօնին վճարումը պիտի կատարուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Ղալաթիոյ կեդրոնէն, ամէն օր, ժամը* 10*էն մինչեւ* 2½, *բաց ի կիրակիներէ, իսկ ուրբաթ օրերը ժամը* 10*էն մինչեւ կէս օր: Թուակիր պօրտրօններուն փոխարէն՝ պարտաթուղթի տէրերուն պիտի յանձնուի ընկալագիր մը, որ իր շրջաբերութեան թուականէն տասը օր յետոյ պէտք է ներկայացուի Օսմ. Կայս. Պանքային, Ղալաթիա վճարուելու համար:*

Կ. Պոլիս 29 յունիս 1909

* * *

Ազդ.—1902*ի մաքսային* 4% *օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ պայմանաժամը* 1903 *յուլիս* 1/14*ին աւարտած արժեթուղթերը եթէ մինչեւ* 1909 30/12 *յուլիս չներկայացուին՝ ջնջուած պիտի համարուին:*

Ազդ.— 1896*ի* 5% *օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ պայմանաժամը* 1903 *յուլիս* 1/14*ին աւարտած պարտաթուղթերուն թիւ* 14 *կտրօնները եթէ չներկայացուին մինչեւ* 1909 30/12 *յուլիս, ջնջուած պիտի համարուին:*

Khedivial Mail Line

(Քէտիվիալ Մէյլ Լայն)

Շոգենաւային Ընկերթ.

Շաբաթական ամենեն սրագ երթեւեկք Պոլսոյ եւ Աղեքսանդրիոյ միջեւ

«Օսմանիէ» շոգենաւը, Նաւապետ Կաթէսպի, կիրակի, 11 *յուլիս* 1909 *(Ը. Ն.), կէս օրին Աղեքսանդրիայէն հոս կը ժամանէ. իսկ երեքշաբթի* 13 *յուլիս* 1909 *կէս օրէն ետքը ժամը* 3*ին պիտի մեկնի Աղեքսանդրիա, հանդիպելով Իզմիր և Պիրէոս:*

ՍՈՒՐԻՈՅ ԳԻԾ

«Մինիէհ» շոգենաւը Նաւապետ Տամիր յուլիս 17*ին ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Կէլիպօլը, Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Սագըզ, Հռոդոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Սուրիական Տրիպոլիս, Պէյրութ Հայֆա, Եաֆա, Բորթ-Սաիտ և Աղեքսանդրիա:*

Տեղեկութեանց համար դիմել Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Ղալաթիա, քարափին վրայ, Մէյմէնէթլի խան, իսկ մասնաճիւղը՝ Պոլիս, Վալիտէ Սուլթան խան:

ԹԵՐԹՕՆ «ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի (57)

ՀԱՄԻՏԵԱՆ ՐԵԺԻՄԸ

Գրեց՝ ԲՕԼ ՏԸ ՌԷԿԼԱ

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

ԱՊՏ-ՒԼ-ՀԱՄԻՏ Բ. ԵՒ ՄՈՒՐԱՏ Ե.

Այն դէպքերը, որոնք այնքան բրտօրէն առաջ պիտի բերէին պալատական յեղափոխութիւնը և ուր Ապտիւլ-Ազիզ կեանքը վրայ պիտի տար, սկսած էին ծայր տալ գահլիճին գլխաւոր անդամներուն մէջ:

Մուրատ գիտակցութիւնը ունեցա՞ւ թէ ի՛նչ պիտի պատահէր: Կանխապէս իրեն իմաց տրուա՞ծ էր մօտալուտ գահակալութիւնը: Այդ մասին տարակոյսը կը տիրէ բոլորովին:

Սա ստոյգ է որ այնատեն, այսինքն 1875*ի վերջերը, երկու կուսակցութիւնները որոնց կը պատկանէին իշխանութեան գլուխ գտնուողները—Երիտասարդ-Թուրքիա Կուսակցութիւնը՝ որ յառաջդիմութեան ու ազատութեան կը ձգտէր, և հին-Թուրքերու կուսակցութիւնը՝ որ կղերական ու մոլեռանդական է—իբր պետ ընդունած էին երկու կայս. իշխանները:*

Այդ միջոցին էր որ Ապտիւլ-Համիտ, տըքթ. Մավրոյէնի փաշայի յորդորներուն անսալով, և տեսնելով որ իր փափուկ առողջութիւնը կը խանգարուէր օրէ օր, յանկարծ դադրեցուց իր հաճոյասէր ու ցոփ կեանքը: Երկարատեւ գրգռումի մը շնորհիւ զսպուած ջիղերը թուլցան մը ունեցան մէկէն ի մէկ: Համիտ անմիջական կերպով հրաժարեցաւ գինի, զօրաւոր ըմպելիներ, օղի գործածելէ և ամենօրեայ չուայտութիւններէն, հին-Թուրքերու կուսակցութեան խիստ սկզբունքները և ժուժկալութիւնը ի գործ դնելու համար:

Այնուհետեւ Համիտ իմամներու վերարկուն հագաւ. իր կնոջ ու զաւակներուն հետ ինքնամփոփ կեանք մը վարեց, և իբր գործը գիտցող մարդ մը, իր տան ծառաները նուազեցուց, ու սկսաւ Պոլսոյ ծանրախոհ ու մոլեռանդ մարդոց մօտ յաճախել: Այդ միջոցին էր որ երկու եղբայրներուն միջեւ բուռն վէճ մը առաջ եկաւ, որուն ծագումը բաւական հետաքրքրաշարժ է, ինչպէս պիտի տեսնէք:

Բասար անուն գրագէտ մը օսմ. բեմին յարմարցուցած էր Մոլիէրի Ագահը: Թրքական գոյն մը տալու համար թատերախաղին, Beni Hamis անուանած էր զայն, առասպելական հարբակոնի մը անունով, որուն գերեզմանը Սկիւտարի մէջ է:

Ապտիւլ-Համիտ, որուն կծծիութեան համբաւը տարածուած էր, կարծեց որ Բասար ուզած էր հանրային ծաղրանքի նշաւակ ընել զինքը, և որովհետեւ այդ հեղինակը ազատամիտ էր և Մուրատի հետ լաւ յարաբերութիւն ունէր, Համիտ գնաց եղբայրը գտաւ և կատաղի զայրոյթ մը յայտնեց Ագահի թարգմանչին դէմ: Մուրատ ի զուր բացատրեց թէ իրեն (եղբօրը) վրայ չէր գրուած այդ կատակերգութիւնը, քանի որ երկու հարիւր տարուան երկասիրութիւն մըն էր ան, և Համիտ անունն ալ հօճայի մը կը պատկանէր, որ համբաւաւոր եղած էր իր կծծիութիւնով, ինչպէս Նասրէտտին՝ իր ծաղրաբանութիւններով: Ապտիւլ-Համիտ պատասխանեց թէ Բասար կրնար իր ագահը կոչել Մուրատ: Եղբայրը առարկեց որ եթէ իր անունով յորջորջուէր թատերախաղը, այն ատեն պատմական յիշատակի մը հետ կապուած չպիտի ըլլար: «Ի՛նչ փոյթ, պատասխանած էր Համիտ, քէթ վիս նախատած և սա հաւատքը ներշնչած չէր ըլլար թէ թարգմանիչը ձեր թելադրութեամբ ուզած է ծաղրանքի առարկայ դարձնել անձս:»

Բոլոր բարեկամներուն պէս քինախնդիր, Համիտ չմոռցաւ Ագահին այդ համբաւաւոր թարգմանութիւնը. գահուն վրայ բազմելուն պէս՝ Բասարի թերթին մէջ հրատարակուած պատկեր մը պատրուակ բռնելով, երեք տարուան բանտարկութեան դատապարտել տուաւ զայն: Այդ պատկերը, շատ թելադրիչ, Բարակեօզը կը ներկայացնէր շղթայակապ վիճակի մէջ: Վերնագիրն էր. «Մամուլի ազատութիւն՝ օրէնքի սահմանին մէջ:»

Բայց դառնանք, սիրելի ընկերներ, այն դէպքերուն, որով Մուրատը ասիական եղբօրը իր քէօշքէն դուրս կը հանուէր յանկարծ, օսմ. Գահուն վրայ բազմեցնելու համար յաղթականօրէն:

Ապտիւլ-Ազիզի իշխանութիւնը աւելի քան երբեք ամրացած ըլլալ կը թուէր: Եւրոպայի ամենէն յստակատես մարդոց կարծիքով, Սուլթանը բացարձակապէս տէրն էր իր կայսրութեան: Եւ սակայն, երբեք Թուրքիա այդքան դժնդակ կացութեան մը մէջ չէր գտնուած. ապստամբութիւնը կ'որոտար իր եւրոպական բոլոր ստացուածքներուն մէջ, Սերպիա և Սեւ Լեռ իրենց գերիշխան պետութեան դէմ պատերազմ բանալու վրայ էին: Պուլկարիա նուաղուն էր փողոտիչ պաշըպօզուքներու թուրերուն տակ:

(Շարունակելի)

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՓՕՍԱՃԵԱՆ